

29.10.2010

3795/4/08

Beslutsfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

PÅ TVÅSPRÅKIGA OMRÅDEN MÅSTE POLISEN TALA FINSKA OCH SVENSKA

1

KLAGOMÅLET

Svenska Finlands folkting (nedan Folktinget) har vänt sig till justitieombudsmannen med anledning av att tre av de fyra ungdomar som fördes till häktet och fick böter av polisen i Esbo 7.11.2008 har tagit kontakt med Folktinget och hävdade att deras språkliga rättigheter blivit kränkta. De har bett Folktinget rikta ett klagomål till justitieombudsmannen.

Händelseförloppet i samband med en hemmafest har refererats i många tidningar och också polisen har i ett pressmeddelande gett sin syn på saken. Folktinget har till klagomålet bifogat anmälarnas version av det skedda och hur de upplevde polisens agerande.

Enligt Folktinget bröt polisen i det nämnda fallet mot språklagen i flera punkter. Folktinget hänvisar till att var och en i kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter enligt 10 § 1 mom. i språklagen har rätt att använda sitt eget språk, finska eller svenska. Vidare ska myndigheterna enligt 23 § 1–3 mom. i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. En tvåspråkig myndighet ska betjäna allmänheten på finska och svenska. När en tvåspråkig myndighet tar kontakt med enskilda individer ska myndigheten använda deras eget språk. Detta gäller naturligtvis såväl muntliga som skriftliga kontakter.

Enligt de uppgifter som Folktinget fått talade polismännen endast finska med ungdomarna, trots att dessa talade svenska med poliserna. Polisens konstaterande i sitt pressmeddelande om att polismännen "inte i något skede fått den uppfattningen, att någon av dem (ungdomarna) inte skulle ha förstått finska" hade ingen relevans i fallet. Folktinget betonar att språklagen helt entydigt lägger skyldigheten att säkerställa de språkliga rättigheterna på myndigheten, och att det är den enskilda personens val av språk som ska avgöra.

Polismännen, som själva inte talade svenska, erbjöd inte anmälarna språklig service på annat sätt (t.ex. kontakt med en svenskkunnig polisman per telefon från händelseplatsen). Böterna skrevs också ut enbart på finska, trots att polisen kände till ungdomarnas modersmål.

Folktinget ser mycket allvarligt på att anmälarna i sin berättelse vidhöll att polismännens agerande och gripandet av ungdomarna åtminstone delvis skulle ha berott på att polismännen blev provocerade av att ungdomarna talade svenska och av att de ville hålla fast vid denna rättighet. Folktinget betonar att medborgarens val av språk i samröre med myndigheterna aldrig fås ses som en provokation, och ber justitieombudsmannen noggrant utreda denna aspekt. Medborgarnas förtroende för polisen och andra myndigheter naggas lätt i kanterna ifall man upplever att användning av det egna moders-

målet ses som en provokation – eller om man av rädsla för att bli sämre behandlad väljer att inte åberopa sina grundlagsenliga språkliga rättigheter, och på grund av detta byter språk. Det är därför väldigt viktigt att polisen i sin verksamhet har känsla för språkets betydelse och agerar i enlighet med detta.

Folktinget ber justitieombudsmannen undersöka klagomålet eftersom polisen i Esbo enligt Folktingets mening handlade i strid med språklagens förpliktelser.

Vidare ber Folktinget justitieombudsmannen utreda de övriga aspekterna (utöver de språkliga) i polisernas beteende som framgår av anmälarnas berättelse. De har bland annat berättat att ingen av dem fått en förklaring på vad de gjort för fel, att de inte hade blivit alkoholtestade en enda gång och att en av pojkarna hade sovit sin natt i en cell tillsammans med en alkoholist, för att han hade bett om svenskspråkig service. Vidare var det fråga om huruvida det fanns förutsättningar för husrannsakan och gripande.

2.1

Äldre konstapel A:s utredning

Äldre konstapel B och A hade 7.11.2008 av nödcentralen fått ett larmuppdrag ca kl. 23.30 till en bostad. Enligt uppdraget var det en högljudd fest i en lägenhet. A var ledare för patrullen.

Patrullen kom till platsen ca kl. 23.45 och redan ute på trottoaren hördes ett stort oväsen som kom från lägenheten. A bad värdinnan komma till dörren. A tillsade henne att festen var alltför ljudlig och att grannarna klagat. Vidare sade A att ljudet måste minska och att man annars blir tvungen att avbryta festen. Patrullen stannade kvar på gården för att invänta att ljudnivån sänks. Efter att ha väntat i ca 10 minuter på att oväsendet skulle minska konstaterade patrullen att ljudnivån var oförändrad. A tog då beslutet att festen måste avbrytas och att alla gäster måste lämna platsen.

A informerade värdinnan om beslutet. Han motiverade också varför festen måste avbrytas. Inne i lägenheten bedömde han att där fanns över 50 personer. Redan i det skedet upplyste A de fyra män som senare greps om orsaken till att de måste lämna platsen och om följderna av att de inte lydte ordern. A talade finska med de närvarande och de svarade honom på finska.

Efterhand började människorna lämna bostaden men en del av dem stannade utanför och fortsatte föra oväsen. En av de män som senare greps försökte rusa tillbaka in i bostaden och äldre konstapel B blev då tvungen att handgripligen leda ut honom. I det skedet bad A ytterligare polispatruller komma till platsen.

Fältchefen och polispatrull 529 anlände. Vid det laget hade alla lämnat bostaden, utom några personer som skulle stanna där över natten. A gick ut på vägen och såg att omkring 15 ungdomar fanns kvar på platsen. A upprepade ordern att de skulle skingra sig och upplyste dem om följderna om de inte lydte. Två män började skrika aggressivt, med höjda händer.

I det skedet ledde A in en av männen i polisbilen och därefter också den andre som skrikte. A upplyste dem om grunderna för gripandet och de sade vardera att de förstod grunderna.

Resten av gänget hade i det skedet avlägsnat sig. Patrullen stannade kvar ett tag för att kontrollera att situationen stabiliserats. En stund senare kom två av männen tillbaka och greps av polisen.

På polisstationen talade A med var och en av de gripna männen om det skedda och frågade om de på svenska ville bli upplysta om orsakerna till gripandet. Alla fyra avstod. A sade också att de på morgonen innan de släpptes hade möjlighet att få veta grunderna på svenska, om de så önskade.

Alla fyra hade varit uppenbart berusade. De hade gripits för att hindra dem att begå brott och uppträda störande. De bötfälldes för tredska mot polisman eftersom de inte hade följt ordern om att avlägsna sig.

A hade inte haft misstankar om narkotikabrott och inte heller hade han rotat i sakerna i värdinnans rum. A hade inte hotat att gå hem till någon för att gräva i tillhörigheter.

Patrullen hade varit på platsen omkring en timme när den första personen greps. Under denna timme hade ungdomarna upprepade gånger fått tillsägelse om att avlägsna sig på grund av störande ljud. Med bostadens innehavare hade man diskuterat och förhandlat om hur ljudet skulle dämpas. Eftersom hon inte lyckats få bukt med ljudet hade polisen varit tvungen att ingripa. Till att börja med hade poliserna varit bara två medan antalet ungdomar varit över femtio. Eftersom det var omöjligt att diskutera med varenda en hade alla beordrats att avlägsna sig. Enbart en befallning borde ha räckt. De flesta ungdomarna hade följt polisens befallningar och uppmaningar. Endast en del hade stannat kvar eftersom de ansåg att polisen inte hade befogenheter att avbryta myndiga personers festande och att de hade rätt att föra oväsen.

En av de gripna försökte återvända till lägenheten och B var därför tvungen att leda ut honom med ett grepp om hans arm. Alla de gripna hade flera gånger beordrats avlägsna sig innan gripandet skedde. Två av männen hade skrikit och betett sig aggressivt innan de greps.

De fyra som greps hade i förväg informerats om följderna ifall de inte hörsammade polisens order om att avlägsna sig. I samband med gripande och på polisstationen hade de fått veta grunderna för gripandet och de hade också erbjudits att bli bemötta på svenska.

Det är inte berättigat att göra alkometertest på personer i fall som detta. Samtliga gripna var uppenbart berusade. Det är möjligt att de inte alla fick en egen cell häkteslokalerna. Då häkteslokalerna ofta är överfulla är det nödvändigt att placera två personer i samma cell.

2.2

Äldre konstapel B:s utredning

Äldre konstaplar A och B hade av nödcentralen fått larmuppdrag 7.11.2008 ca kl. 23.30 till en bostad. Enligt uppdraget pågick en högljudd fest i en lägenhet.

A och B anlände till adressen i fråga ca kl. 23.45. Redan ett hundratal meter från huset hördes ett kraftigt oväsen från lägenheten. På gården fanns flera ungdomar. A bad festens värd komma och tala med polisen. Då hon en stund senare kom ut sade A till henne att festen orsakade alltför mycket oväsen och att grannar klagat. A sade att festen måste avbrytas om oväsandet inte dämpades. A och B stannade kvar utanför huset i väntan på att ljudet skulle minska.

A och B väntade i ca 10 minuter men ljudet fortsatte som förut. De beslöt sålunda att festen måste avbrytas och att alla gäster måste avlägsna sig. A informerade festens värdinna om beslutet. A nämnde också orsaken till att festen måste avslutas. A gick in i bostaden medan B stannade utomhus. På gården framför och bakom huset fanns flera ungdomar. B gav dem som befann sig på går-

den och dem som A kört ut från bostaden order om att avlägsna sig. De flesta lydde ordern. Några personer hade enligt B:s uppfattning för avsikt att uppehålla sig i närheten, för att återvända till bostaden efter att polisen gett sig av.

Utanför bostaden talade B med flera av ungdomarna och besvarade deras frågor. B fick bl.a. trafikfrågor som han besvarade sakligt. Han vidhöll dock befallningen om att de skulle avlägsna sig. En av ungdomarna frågade B varför polisen alltid avbryter unga finlandssvenskars fester. När B undrade på frågan fick han höra att polisen föregående veckoslut hade avbrutit en fest i Mattby, där frågeställaren också varit med. B svarade bara att han inte visste något om den festen och att det ofta händer att polisen under veckoslut måste avbryta störande fester. A och B ansåg att de kommit väl överens med alla ungdomarna på platsen. De hade skött sitt jobb med tålamod och långsiktigt. Därför var B förvånad över påståendena att de skulle ha använt olämpligt språk och uppträtt medbristande professionalism.

Omkring tio av dem som hade körts bort från bostaden och gården, bl.a. de fyra som senare greps, samlades i ändan av Sundsgränden. De hade druckit alkohol och förde mycket oväsen som fortfarande störde invånarna i trakten. B gick fram till ungdomarna och bad dem föra mindre oväsen. B upprepade också ordern om att de skulle avlägsna sig. En del av ungdomarna började gå ned för Sundsgrändens backe mot korsningen till Sundsprånget. När B började gå tillbaka mot bostaden kom det hela tiden ut ungdomar som stannade på gården och väsnades.

Medan B längs den långa trappan gick upp mot bostaden kom en av de unga männen som B nyss gett order om att avlägsna sig springande förbi honom. B befalldes honom först att stanna men han reagerade inte på ordern. B sprang då efter honom och upprepade ordern om att stanna. B fick tag på den unge mannen precis när han hade nått husets entré. B grep honom i vänster arm och ledde ut honom. Mannen verkade upphetsad. B frågade honom varför han inte hade lytt polisens order om att avlägsna sig och stanna. B upplyste honom om följderna av att inte följa polisens order. Mannen skrek någonting men B kunde inte uppfatta vad han sade eftersom han var upphetsad och berusad. B bad mannen upprepa vad han sagt men han vägrade. Mannen var så pass upphetsad att B borde ha gripit honom redan i det skedet. Det var emellertid inte möjligt att göra ett gripande med bara en patrull på plats. Under tiden hade en annan yngling som flera gånger avlägsnats från platsen kommit tillbaka och berättat att hans kompis frågat varför han inte fick gå in. B nämnde ännu en gång skälen till att festen avbrutits och gav dem order att avlägsna sig. De båda männen lämnade genast bostadens gård och gick mot korsningen vid Sundsprånget.

De festande hade förmåtts att avlägsna sig från bostaden och gården, med undantag för ett antal personer som var bosatta på andra orter. Dessa fick tillåtelse att stanna kvar.

Fältchefen och patrull 529 anlände nu till korsningen mellan Sundsgränden och Sundsprånget där ett gäng på omkring 15 mycket högljudda ungdomar hade samlats. B och A gick till korsningen där de upprepade gånger gav ungdomarna order om att avlägsna sig och upplyste dem om följderna av att inte lyda ordern.

I det skedet meddelade nödcentralen patrullerna att en av de klagande ringt från Sundsgränden och klagat över att polisen inte hade gett service på svenska.

De ungdomar som befann sig i närheten hade inte lämnat platsen utan vandrade kring polisbilarna. Då två av de unga männen hade börjat skrika med händerna aggressivt höjda grep A först den ene och sedan den andre och satte in dem i polisbilen. B säkerhetsvisiterade dem båda och A förklarade samtidigt grunderna för gripandet. Båda två sade sig förstå förklaringen.

De övriga ungdomarna hade i det skedet lämnat platsen. A och B stannade kvar ett tag för att kontrollera att situationen lugnade sig. Efter ett tag kom två unga män tillbaka och frågade varför de hade avlägsnats från platsen. Dessa samma män hade flera gånger beordrats avlägsna sig. Männerna greps för att hindra dem att begå brott och uppträda störande. A upplyste dem om orsaken till att de greps och båda sade sig förstå orsaken.

På polisstationen talade A med de gripna männen om det som skett och frågade dem om de ville få veta orsakerna till att de gripits på svenska. Alla fyra hade avstått från detta. A informerade dem också om att de på morgonen innan de släpptes fria hade möjlighet att höra motiveringarna på svenska om de så önskade.

Alla fyra var uppenbart berusade. De hade alla gripits för att hindra dem att begå brott och uppträda störande och de bötfälldes för tredska mot polisen, på grund av att de inte hade följt befallningarna att avlägsna sig.

A och B hade varit på platsen i omkring en timme när det första gripandet skedde. Under denna timme hade de unga upprepade gånger fått tillsägelse om att avlägsna sig på grund av störande oväsen. Med bostadens innehavare hade A och B diskuterat och förhandlat om hur olägenheterna skulle kunna minskas. Eftersom bostadens innehavare inte lyckats minska oväsendet hade polisen varit tvungen att ingripa för att normalisera situationen. Till en början hade endast två poliser funnits på platsen medan ungdomarna var över femtio till antalet. Det hade inte varit möjligt att med var och en förhandla om orsakerna till att de måste avlägsna sig. En befallning om att avlägsna sig måste räcka. Den flesta ungdomarna lydde polisens befallningar och uppmaningar. Bara en del hade stannat kvar eftersom de ansåg att polisen inte får avbryta myndiga personers fester och att de hade rätt att föra oväsen.

Sammanfattningsvis konstaterade B följande.

I bostaden företogs ingen husrannsakan eftersom det inte fanns någon anledning till detta. Bland de unga spriddes redan på platsen vilda rykten om polisens närvaro. Polis gick in i byggnaden utslutande för att lugna ner situationen.

De fyra gripna hade flera gånger beordrats avlägsna sig och de hade upplysts om följderna av att inte lyda. I den situationen hade bötfällning för tredska inte varit en tillräcklig åtgärd för att få slut på störningarna.

De gripna talade finska med poliserna och tilltalades på finska. En av dem meddelade nödcentralen att han önskade service på svenska. Nödcentralen förmedlade detta önskemål till den polispatrull som fanns på platsen. Denna persons identitet framgick i samband med gripandet. Han erbjöds att bli bemött på svenska men tog inte emot erbjudandet. Vakten hade på morgonen nämnt möjligheten att böterna kunde skrivas ut på svenska, men ingen av de gripna hade i det skedet ansett att det behövdes.

Alla de gripna hade flera gånger upplysts om orsaken till att de avlägsnats från platsen och gripits. De hade också erbjudits möjlighet få motiveringarna på svenska, men de hade alla avstått från detta. De närvarande hade tilltalats på ett sakligt sätt. B hade själv inte provocerat någon under uppdraget. Ungdomarna uppträdde så som man kunde vänta sig av personer vilkas fester man måste avbryta. Att låta sig provoceras av att svenska talades hade inte varit till någon nytta eftersom de hade rätt att bli bemötta på svenska, vilket enkelt skulle ha kunnat ordnas från polisens sida.

Någon undersökning av de gripnas berusningsgrad hade inte gjorts, eftersom berusning inte är ett villkor för gripande. Polisen har inte rätt att i sådana situationer göra alkometertest. De fyra gripna greps för att hindra dem att begå brott och uppträda störande. Det kan nämnas att även en spiknykter person kan uppträda störande t.ex. genom att föra oväsen. Alla de gripna var emellertid uppenbart berusade.

Det finns plats för två personer i cellerna för personer som gripits. Under veckoslut tas många människor i förvar av olika skäl. Personer som gripits på samma plats kan inte sättas in i samma cell eftersom det störande beteendet då sannolikt fortsätter i polisens lokaler. Män och kvinnor placeras inte i samma cell och ingen behöver dela cell med en person som uppträder våldsamt.

2.3

Äldre konstapel C:s utredning

Vid det aktuella tillfället hade C som patrullchef patrullerat tillsammans med äldre konstapel D. Patrullen hade fått i uppdrag att bege sig till Sundsgränden. Redan innan de anlände fanns patrull 523 (A och B) på platsen. Patrull 523 hade begärt förstärkning eftersom där fanns många ungdomar som trots uppmaningar vägrat skingra sig.

När C och D kom fram hade det omkring 50 meter från den uppgivna adressen, i korsningen mellan Sundsprånget och Sökö strandväg, funnits ett tjugotal ungdomar av vilka åtminstone en del var tydligt berusade. Patrull 523 berättade att ungdomarna inte hade lämnat platsen trots flera uppmaningar och befallningar. C hade uppmanat flera av ungdomarna att avlägsna sig. Han hade också meddelat att om de inte lyder så tvingas polisen omhänderta dem som stannar kvar. Under ca 10 minuters tid hade C upprepat samma order om att skingra sig till flera av de närvarande. C kunde inte precisera vilka individer som fick tillsägelsen, eftersom de hade varit så många. Till slut togs de personer in i polisbilen som trots flera uppmaningar hade stannat kvar. C och D deltog inte i gripandet och i transporten av personerna till polisstationen. De lämnade platsen och andra patruller hade fullföljt uppdraget.

C hörde ingen på platsen tala svenska. Ingen av de närvarande krävde heller vid denna tidpunkt tilltal på svenska. C kom ihåg att någon av de närvarande ville bli testad med alkometer. En alkometer för sållningsprov är dock i första hand avsedd för fall där det är fråga om onykterhet i trafiken. För att en människa ska få tillsägelse att avlägsna sig förutsätts inte berusning, så några blåstest företogs inte.

Enligt C:s uppfattning hade uppdraget skötts på sedvanligt sätt, i jämförelse med fall av liknande slag. Hanteringen av detta uppdrag hade pågått påfallande länge. Under den tiden hade de närvarande getts exceptionellt många chanser att bege sig iväg.

2.4

Äldre konstapel D:s utredning

D hade 7–8.11.2008 patrulltjänst tillsammans med äldre konstapel C som var patrullchef. Något efter midnatt hade de av en annan polispatrull i samma härad (patrull 523, äldre konstaplarna A och B) fått ett meddelande med en begäran om en ytterligare patrull till hjälp i ett larmuppdrag. Patrull 523 hade då skött ett uppdrag vid Sundsgränden i Esbo, med anledning av en larmande hemmafest.

Patrull 523 hade redan någon tid hållit på med sitt uppdrag. Av patrullens meddelande framgick att det fortfarande fanns ett flertal störande ungdomar på platsen. Trots uppmaningar och order hade dessa inte avlägsnat sig från platsen.

När patrullen anlände till platsen fanns där enligt D:s uppskattning omkring 20 unga personer. Ungdomsgänget var högljutt och en del av personerna var klart berusade. Från första början fick D intrycket att gänget i fråga hade för avsikt att stanna kvar, i väntan på att polisen skulle dra sig tillbaka, för att sedan kunna återgå till den fest som redan avslutats på order av polisen. D:s uppfattning stöddes av att flera av ungdomarna försökte ta sig tillbaka till huset, med olika förevändningar. Några sade sig ha glömt efter sig saker i huset medan andra sade sig ha fått lov att stanna i huset över natten. D hade tillåtit åtminstone en person att gå till bostaden för att hämta sina tillhörigheter och D hade övervakat att denna person också hade kommit tillbaka ut. Patrull 523 berättade att det på platsen nu fanns flera unga män som redan flera gånger hade fått order om att avlägsna sig. Patrullen utpekade några av dem för D:s patrull.

Inom kort efter ankomsten hade man börjat beordra de unga som fanns i korsningsområdet att avlägsna sig. Man började fösa dem i riktning mot Sökö strandväg. En del av personerna hade avlägsnat sig sakligt så snart de hövligt uppmanats att göra det. Under hela situationen kommunicerade D enbart på finska. Inte en enda gång hade någon av de närvarande krävt att D skulle använda något annat språk.

Fortfarande hade det funnits unga män på platsen. Till två av dem hade D på finska gett en klar order om att de skulle avlägsna sig. Dessa unga män förstod vad D sade och kommenterade ordern, på finska. I deras tal fanns ingenting som kunde ha gett patrullen anledning att förmoda att de hade något annat modersmål än finska. Båda dessa män hade hörsammat uppmaningen och gått ett tiotal meter längre bort. D började sedan vända sig till andra närvarande, tills han märkte att de nämnda båda männen igen hade kommit tillbaka till platsen. D gav då männen en förnyad order om att försvinna och de hade än en gång följt hans order. Ett ögonblick senare var de åter tillbaka på platsen. En kort stund därefter hade patrull 523 tagit de båda männen in i polisbilen. Inte en enda gång hörde D någon av de båda männen framhålla att de var svenskspråkiga. D kunde inte specificera dessa två mäns identitet, eftersom han inte en enda gång under uppdraget hade bett någon om personuppgifter.

Under hela situationsförloppet hörde D inte ett enda ord svenska talas. Han hörde en ung man insistera på service på svenska, men detta krav verkade inte alls verkligt eftersom mannen i fråga hela tiden talade tydligt finska med sina vänner och med polisen. Av kraven på att få använda svenska hade D fått den uppfattningen att man med språkfrågan hade försökt försvåra polisens utövande av tjänsteuppdraget. Om någon av de närvarande hade frågat D eller kommunicerat med honom på svenska, så hade D haft möjlighet att förklara situationen på svenska eller engelska. Alternativt hade han kunnat kalla in en tvåspråkig polisman.

Ingen av dem som var på platsen hade begärt blåstest med alkometer. Inte ens om ett test hade begärts skulle D ha gått med på att göra ett sådant, eftersom detta slags test görs i samband med trafikkontroller eller i situationer där allvarlig risk för hälsan föreligger. Detta hade det inte varit fråga om i något av fallen. För att få avlägsna människor krävs det inte att de är berusade, utan avlägsnandet sker på grund av omständigheter som har att göra med deras beteende.

Polisuppdraget pågick relativt länge. Alla som utsatts för polisens åtgärder hade fått rejält med tid på sig att hörsamma uppmaningarna och de därefter följande befallningarna. Hela polisinsatsens sköttes på samma sätt som alla andra jämförbara uppdrag inom häradet. I den aktuella situationen hade ing-

en utsatts för dåligt eller osakligt bemötande och enligt D:s uppfattning hade ingens språkliga rättigheter kränkts.

2.5

Överkommissariens yttrande

Enligt de utredningar som polispatrullerna gett och enligt uppgiftsbeskrivningen kallades polisen till platsen för att grannarna hade klagat på ungdomarnas oljud. Enligt polisens bedömning uppgick antalet ungdomar till ca 50 personer. Poliserna hade försökt lugna ner situationen med råd och uppmaningar i nästan en timme. Som en sista utväg hade polisen gripit fyra tredskande personer.

Polisens plikt var att upprätthålla den allmänna ordningen och säkerheten och att återställa nattfriden i grannskapet. Då polisen utför ett uppdrag är den förpliktad att följa grunderna i polislagens 2 §. Enligt utredningarna hade polisen först med råd och uppmaningar försökt lugna situationen. Man hade gett ungdomarna tid att avlägsna sig och också strävat efter att få de berusade unga att förstå vad det var fråga om.

Då man granskar saken från grannarnas sida kunde polisen ha handlat snabbare än vad som skedde i den aktuella situationen. Orsaken till att polisen kallats till platsen var att skydda grannarnas grundläggande rättigheter. Ungdomarna hade stannat i närheten av händelseplatsen och störningen hade fortsatt. Dessutom hade det funnits risk för att situationen skulle ha upprepats efter att polisen lämnat platsen. En del av ungdomarna hade varit kraftigt berusade och utifrån deras uppförande kunde man av erfarenhet göra den bedömningen att störningarna skulle ha fortsatt eller upprepats om polisen inte hade utfört sitt uppdrag. Man hade inte ingripit i någons rättigheter innan det var nödvändigt för uppdraget. Redan den tid som användes för utförandet av uppdraget ger en bild av händelseförloppet. Nattfriden hade sålunda blivit störd under en relativt lång tid.

Poliserna beskriver i sina utredningar utförligt orsakerna till de frihetsberövanden som gjordes i samband med händelserna.

Av polispatrullernas utredningar framgår att kravet på att använda svenska aktualiserades i det skedet då ungdomarna märkte att de inte kunde undvika att bli avlägsnade från platsen eller tagna i förvar. Även om så är fallet måste polisen också trygga de grundläggande språkliga rättigheterna.

I situationer där man tillämpar flera grundläggande rättigheter jämsides samt då man samtidigt bedömer olika lagstiftningar är det skäl att göra en helhetsbedömning. Avlägsnandet av ungdomarna i den aktuella situationen var en ytterst krävande uppgift. När det handlar om berusade krävs det speciellt tålamod och yrkesskicklighet, men i ett visst skede bestämt beslutsfattande för att syftet med åtgärderna ska kunna uppnås.

Då man granskar de grundläggande rättigheterna jämsides måste man bedöma hur mycket och till vilken grad det är nödvändigt att ingripa i olika rättigheter. Prioriteringsordningen mellan de grundläggande rättigheterna i en s.k. kollisionssituation är svår att bedöma som en separat fråga, men i en helhetsbedömning kan man konstatera att störningen av hemfriden i över en timme för sin del inverkade på polisåtgärderna. Man måste också kunna trygga de grundläggande språkliga rättigheterna, men av polisens händelsebeskrivning framgår att man koncentrerade sig på att trygga dem först i det skedet då helhetssituationen lugnats. Service på svenska hade erbjudits ungdomarna på det sätt som framgår av utredningen och fältchefen hade gett särskilda direktiv för att trygga servicen.

Polisens agerande under fredagsnatten var inte en följd av det språk som ungdomen använde, utan polisen agerade som den brukar i liknande situationer. Enligt poliserna skulle man från polisens sida ha ordnat tolkning om man konstaterat att det funnits behov av sådan. Nu hade tolkningen mellan de personer som var på plats lyckats och polisen hade inte i något skede fått intrycket att någon lagenlig åtgärd som polisen krävde skulle ha missförståtts eller blivit feltolkad.

Under de senaste åren har man rekryterat tvåspråkiga poliser i synnerhet i huvudstadsregionen. Polisen ordnar särskild utbildning på svenska men det har tyvärr inte funnits tillräckligt med svenskspråkiga sökande. När det gäller polisinrättningen i Västra Nyland ansvarar chefen för polisstationen i Raseborg för koordineringen och styrningen av den svenskspråkiga servicen. Polisen bör i fortsättningen kunna ge service på de båda officiella språken – endast genom att tala samma språk som folket kan polisen upprätthålla allmänhetens förtroende.

De poliser som deltog i aktionen har studerat svenska i gymnasiet och i polisskolan och avlagt de språkexamina som lagen förutsätter. Språkkunskaper måste upprätthållas genom att de används dagligen. Under de senaste åren har utbildningskraven höjts. Utbildningssystemet producerar tyvärr inte tillräckligt med tvåspråkiga poliser.

De klagande har i flera avseenden påtalat polisens osakliga uppträdande och bemött alla punkter i polismännens utredningar. Polisen måste uppträda på ett sätt som inte äventyrar förtroendet för skötseln av de uppgifter som hör till polisen.

Polisstationens förvaringslokaler för berusade är planerade för två personer. När flera berusade personer måste placeras i samma utrymme är det viktigt att förebygga konflikter mellan dem. Om möjligt ska berusade placeras ensamma. Under veckoslutskvällar, som i den aktuella situationen, är utrymmena så fullsatta att flera personer måste placeras i samma cell.

Ungdomarna hade delgivits strafforder på finska. Enligt utredningarna hade de getts möjlighet till svensk service. I samband med delgivningen hade de fått anvisningar om hur de kunde motsätta sig straffordern.

Fallet har diskuterats med alla de poliser som var på plats. I samband med skolningstillfällen har det diskuterats och kommer också i fortsättningen att diskuteras på vilket sätt polisuppgifter i konfliktsituationer kan skötas så att också de grundläggande språkliga rättigheterna respekteras.

Polisen hade efter bästa förmåga utfört ett lagenligt tjänsteuppdrag inom ramen för sina befogenheter. En helhetsbedömning ger vid handen att uppdraget det skötts enligt de allmänna principerna för polisverksamheten.

2.6

Yttrandet av polisinrättningen i Västra Nyland

Polisinrättningen anser att de händelser som beskrivs i klagomålet i sin helhet har utförts i enlighet med grundlagen, polislagen, strafflagen och språklagen samt enligt de principer och normer som är gällande.

2.7

Yttrandet av polisens länsledning

Av handlingarna framgår att poliserna kommunicerat med ungdomarna på finska och att ingen av ungdomarna krävt att få använda svenska. När poliserna och polisängelsets vakt frågade de gripna ungdomarna om de ville använda svenska i kontakten med polisen avböjde de denna möjlighet.

Länsstyrelsens polisavdelning anser att ungdomarna av egen fri vilja avstått från rätten att använda svenska och att poliserna agerade på det sätt som språklagens bestämmelser förutsätter i och med att de självmant såg till att trygga ungdomarnas språkliga rättigheter.

Vad gäller de övriga påståendena hänvisar länsstyrelsen till äldre konstapel A:s utredning, där han bestrider att han skulle ha misstänkt någon för narkotikabrott eller hotat fara hem till någon och göra husrannsakan eller att ha utfört husrannsakan i den aktuella bostaden. Äldre konstapel B bestrider i sin utredning också att husrannsakan skulle ha utförts i den aktuella bostaden. Länsstyrelsen har inte anledning att betvivla riktigheten av ovan nämnda utredningar som har getts under tjänsteansvar.

2.8

Inrikesministeriets yttrande

Inrikesministeriets polisavdelning konstaterar att dess yttrande överensstämmer med det som framgår av det yttrande som givits av polisens länsledning i Södra Finlands län.

2.9

Folktingets bemötande

Folktinget har bett de ungdomar ärendet gäller att komma med sina kommentarer efter att ha fått ta del av polisavdelningens yttrande samt de enskilda polismännens utredningar över det skedda.

Enligt Folktinget är ärendet principiellt viktigt med tanke på att det gäller enskilda personers rättskydd i förhållande till representanter för en auktoritativ myndighet som ansvarar för ordningen, dvs. polismakten. De grundlagsenliga rättigheterna ska alltid tillgodoses av myndigheterna, oberoende av situationen. I detta fall var situationen säkert delvis stökig pga. det stora antalet ungdomar på plats, och pga. att det gällde att få slut på en hemmafest. Det var däremot inte fråga om en allvarlig ordningsstörning (upplopp, demonstration el. dyl. med risk för sammandrabbningar och våld, jämför också med § 23 i grundlagen om grundläggande rättigheter under undantagsförhållanden). Yttre orsaker, som t.ex. graden av berusning (som poliserna flera gånger hänvisar till i sina utredningar) får naturligtvis inte heller ligga till grund för att myndigheterna inte tillgodoser en persons grundläggande rättigheter, må det sedan vara fråga om språkliga rättigheter eller andra.

I överkommissariens utredning framförs ett resonemang kring vad som händer då flera grundrättigheter kolliderar sinsemellan. Enligt Folktinget tycks överkommissarien konkludera att poliserna tvingades göra en helhetsbedömning och att störningen av hemfriden och återställandet av ordningen i den aktuella situationen prioriterades framför tryggheten av ungdomarnas språkliga rättigheter.

Folktinget tar starkt avstånd från en sådan tolkning och betonar att individers grundläggande rättigheter, också de språkliga, alltid bör tillgodoses av myndigheterna. Folktinget ber därför justitieombudsmannen att speciellt noggrant granska denna aspekt i juridiskt hänseende i det aktuella ärendet. Folktinget anser att en dylik tolkning från myndigheternas sida i praktiken innebär att myndigheter alltid kunde hänvisa till tyngre och "viktigare" grundrättigheter framom de språkliga (motsvarande skulle då också komma att gälla vid t.ex. nödsituationer i kontakter till nödcentralen eller med medicinsk personal vid olyckor, vilket naturligtvis är lika uteslutet). Därmed vore språklagens bestämmelser i praktiken inte förpliktande för myndigheterna, utan enbart en tom bokstav. Folktinget noterar att

överkommissarien skrev att man "koncentrerade sig på att trygga dem (de språkliga rättigheterna) först i det skedet, då helhetssituationen lugnats". Folktinget betonar att språket tvärtom utgör grunden för all kommunikation, och att valet av språk därmed är av avgörande betydelse för förståelsen parterna emellan. I polislagen anges polisens skyldighet att upprätthålla ordning och säkerhet genom i första hand muntlig kommunikation (§ 2, "genom råd, uppmaningar och befallningar").

Folktinget hänvisar i detta sammanhang till Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen (2009). I kapitlet om polisen och de språkliga rättigheterna (kap. 5.1 sid. 45–46 i den svenska versionen) sammanfattas språklagens bestämmelser visavi polisens verksamhet enligt följande:

I sina kontakter med polisen har var och en alltid rätt att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, och polisen ska självant säkerställa att denna rätt i praktiken förverkligas. Verkligheten är emellertid enligt statsrådets berättelse annorlunda, både enligt utredningen Språkbarometern 2008 och på basen av de klagomål som riksdagens justitieombudsman tidigare fått in. Enligt justitieministeriets uppgifter tilltalas en svenskspråkig kund som förstår finska i regel på finska. Svenskspråkiga kunder har också fått sina beslut på finska. Detta strider mot språklagens bestämmelser. Vidare konstateras att polisens eget initiativ är ytterst viktigt för att de språkliga rättigheterna kan förverkligas (se sid. 45 i berättelsen).

Ytterligare konstaterar Folktinget att medborgarna inte ska behöva "kräva" svensk service, utan myndigheterna ska självant ta reda på vilket språk kunden vill använda. Detta hade inte uppfyllts i nämnda fall. Tvärtom hade flera av poliserna i sina utredningar hänvisat till att ungdomarna inte "krävde" svensk service, eller att de själva inte hörde att ungdomarna talade svenska eller uppfattade att dessa önskade göra det. Ungdomarna hävdar emellertid i sitt bemötande att detta inte är möjligt, eftersom de flera gånger åberopade sina språkliga rättigheter, och till slut t.o.m. meddelade nödcentralen om detta.

Folktinget konstaterar också att det förelåg vissa motstridigheter i de enskilda polisernas utredningar angående huruvida poliserna visste om ungdomarnas önskan om att få service på svenska, eller å andra sidan i vilket skede de fick veta om denna önskan. Exempel på detta är att meddelandet från nödcentralen nämns, likaså hade den första polismannen på plats fått frågan om "varför polisen alltid avbryter unga finlandssvenskars fester" (se äldre konstapel B:s utredning). Äldre konstapel D "hörde en ung man insistera på service på svenska", men ansåg att "detta krav inte verkade alls verkligt, eftersom mannen ifråga hela tiden talade tydligt finska med sina vänner och med polisen."

En stor del av de 40–50 unga som samlats på festen/gården hade varit svenskspråkiga, vilket också torde ha varit svårt att undgå att lägga märke till. Det som däremot framstår klart är att poliserna hela tiden hade kommunicerat med och gett order till ungdomarna på finska, och att det hade varit först på polisstationen de unga hade fått frågan om de ville få orsakerna till gripandet på svenska.

Hänvisningen ovan till ungdomarnas kunskaper i finska är irrelevant. Språklagen är även här väldigt tydlig: det är individens rätt att välja det språk, finska eller svenska, man vill använda då man hörs. Den egna språkregistreringen är inte heller avgörande—bl.a. kan en tvåspråkig person välja vilketdera språket han eller hon använder (se ovan nämnda detaljmotiveringar till språklagen, § 10 individens språkliga rättigheter).

2.10

Ungdomarnas berättelse

E hade ringt larmcentralen kring midnatt. Detta efter att han sett F stå och tala med en polis och gång på gång tala om för denne att de har rätt till svenskspråkig service. På polisstationen hade det varit

raka vägen till cellen som gällde, och några desto vidare diskussioner hade inte erbjudits, varken på svenska eller på finska. G hade frågat inne på polisstationen om han får säga/fråga vad det är frågan om. Polisen hade svarat att han får säga men att polismannen inte lyssnar. Nästa morgon (vid 8-tiden) när ungdomarna hade fått sina böteslappar hade man frågat om de vill ha dem på svenska. Ungdomarna hade avböjt detta eftersom de bara ville bort därifrån så snabbt som möjligt och eftersom de hade ansett att de inte har någon desto större nytta/glädje av att få den på svenska mera i det skedet.

Det är omöjligt att det aldrig skulle ha kommit fram att ungdomarna, och speciellt F, ville ha service på svenska. F hade upprepat flera gånger på svenska att de har rätt till det och att han kräver att få det, medan E (som har en relativt god finska) hade försökt hjälpa polisernas arbete lite genom att tala finska med dem, men hade hållit med F om att de faktiskt borde få svenskspråkig service. Diskussionen hade lett ingen vart, och efter en stund hade man fört bort dem.

Till skillnad från vad det står i polisernas yttranden hade ungdomarna enligt sin utsaga inte blivit informerade om vad de hade gjort för fel eller vart och varför de hade förts bort. Poliserna hade bara tagit deras tillhörigheter (ryggsäckar mm.) och satt in dem i polisbilen. Samma sak hade gällt på polisstationen – skor, plånböcker, bälten, rockar, mm. hade tagits bort och sedan hade man fört dem till cellen.

3 AVGÖRANDE

3.1 Rättslig reglering

Grundlagen

Enligt 6 § 1 mom. är alla lika inför lagen. Ingen får enligt 2 mom. utan godtagbart skäl särbehandlas till exempel på grund av språk. Enligt 17 § 1 mom. är Finlands nationalspråk finska och svenska. Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk ska enligt 2 mom. tryggas genom lag.

Språklagen

Enligt 2 § 1 mom. är syftet med denna lag att trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för var och en att hos domstolar och andra myndigheter använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska. Målet är enligt 2 mom. att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det.

Bestämmelsen betonar språkets betydelse när de grundläggande rättigheterna förverkligas. Förverkligandet av de språkliga rättigheterna anses vara en faktor som bidrar till god förvaltning. De språkliga rättigheterna ska förverkligas utan att individen särskilt behöver begära det. Syftet med bestämmelsen är att betona att det är det allmännas skyldighet att förverkliga de grundläggande rättigheter som anges i grundlagen. Bestämmelsen ålägger det allmänna en skyldighet att självant förverkliga de grundläggande rättigheterna i praktiken. Att myndigheterna självant förverkligar de språkliga grundläggande rättigheterna svarar mot kravet på god förvaltning.

Om en person upplever att myndigheten inte vill betjäna dem på deras språk och på så sätt avstår från de språkliga rättigheterna kan detta leda till att kontakterna med myndigheterna försvåras och att en person på grund av bristande språkkunskaper får felaktig information av myndigheterna eller att myndighetens beslut baserar sig på oriktiga fakta (RP 92/2002 rd, s. 69–70).

I språklagens 10 § stadgas om individens språkliga rättigheter hos myndigheterna. I kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter har var och enligt 1 mom. en rätt att använda finska eller svenska. Myndigheterna ska dessutom ordna möjlighet för den som ska höras att bli hörd på sitt eget språk, finska eller svenska.

Rätten enligt denna paragraf är oberoende av bestämmelserna i lagens 3 kap. om handläggningspråket hos myndigheterna (GrUB 9/2002 rd, s. 5).

Ett särskilt syfte med bestämmelsen är enligt regeringens proposition att trygga rätten att använda sitt eget språk i de fall då personen själv önskar använda det. I rättspraxis (HD 1993:153) har det konstaterats att en person kan vara tvåspråkig. Hans eller hennes eget språk är då antingen finska eller svenska och i enskilda fall det språk av dessa två som han eller hon själv önskar använda. Denna tolkning beaktar de personer som faktiskt är tvåspråkiga och binder dem inte till en situation där de måste välja någotdera av sina två språk för kontakterna med myndigheterna. Rätten att använda finska eller svenska är således inte bunden till personens eget språk, utan han eller hon kan välja språket. T.ex. en tvåspråkig person kan välja vilketdera språket han eller hon använder.

Rätten att använda finska eller svenska är inte bunden till individens egen sak. Var och en har rätt enligt eget val använda finska eller svenska i kontakter med en statlig myndighet eller en tvåspråkig kommunal myndighet t.ex. för att be om råd eller en utredning. Begäran eller kontakterna behöver således inte anknyta till ett ärende som är eller ska bli anhängigt. Bestämmelsen baserar sig på att en statlig myndighet och en tvåspråkig kommunal myndighet i varje fall är skyldig att betjäna allmänheten på såväl finska som svenska och att en indelning i personens egen sak och andra ärenden då är onödig.

Myndigheten ska i sin verksamhet se till att en enskild person har faktiska möjligheter att välja vilket språk han eller hon vill använda och att han eller hon endast av fri vilja avstår från rätten att använda sitt språk eller det valda språket

Byte av språk under pågående handläggning eller när ett ärende redan har anhängiggjorts hos myndigheten kan leda till att myndigheternas arbete störs och att skötseln av ärendet avsiktligt försvåras. Individens rätt att välja vilket språk han eller hon vill använda eller på vilket språk han eller hon vill bli hörd, finska eller svenska, innebär ändå inte att individen har rätt att ändra språket under pågående handläggning eller vid senare kontakter med myndigheten. En svenskspråkig person som inlett kontakten med myndigheterna på finska, kan t.ex. inte senare samma sak kräva service på svenska, om det inte finns vägande skäl för ett sådant byte (RP 92/2002 rd, s. 75–77).

I språklagens 19 § 1 mom. stadgas att domar, beslut och andra handlingar som myndigheten utfärdar i ärenden som avses i 12–17 § skrivs på handläggningspråket. Enligt 2 mom. ska beslut och domar ges enbart på ett språk. I meddelanden, kallelser och brev till parter, eller till den som enligt lag skall underrättas om ett ärende som är eller ska bli anhängigt, ska en tvåspråkig myndighet enligt 3 mom. använda mottagarens språk, om myndigheten vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan ta reda på det, eller använda både finska och svenska.

Syftet med bestämmelsen är enligt regeringens proposition (RP 92/2002 rd, s. 86–87) att främja användningen av båda språkgruppernas eget språk och understryka myndighetens skyldighet att visa den enskilde att han eller hon oberoende av handläggningspråket har rätt enligt 10 § att använda antingen sitt eget språk eller det språk han eller hon har valt. Bestämmelsen är

nödvändig också därför att handläggningsspråket i de fall där 3 mom. skall tillämpas ofta ännu inte har fastställts, t.ex. när en stämning i tvistemål delges eller ett vittne kallas för att höras.

Myndigheten är skyldig att använda mottagarens språk, om detta är känt eller utan skälig svårighet kan utredas. Med mottagarens språk avses då antingen mottagarens eget språk eller det språk denne har valt, med andra ord det språk mottagaren har använt tidigare. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att myndigheten strävar efter att ta kontakt med mottagaren på rätt språk. Utredandet av mottagarens språk får ändå inte åsamka myndigheten oskäligt extra arbete.

Mottagarens språk kan på basis av tidigare kontakter redan vara känt och i många fall kan myndigheten utan oskäligt besvär eller utan oskäliga kostnader få uppgifter om mottagarens språk ur befolkningsregistret där den enskilda personens språk finns antecknat. Myndigheten kan i allmänhet utgå ifrån att mottagaren vill använda sitt eget språk i kontakterna med myndigheten, om inte myndigheten på basis av tidigare kontakter har skäl att anta att mottagaren vill använda ett annat språk.

Om myndigheten inte känner till mottagarens språk och det inte heller kan utredas utan skälig svårighet, ska meddelanden och annan skriftväxling ske på både finska och svenska. Myndigheten kan uppfylla denna skyldighet genom att använda tvåspråkiga blanketter, meddelanden, skyltar och motsvarande eller, om tvåspråkiga versioner inte finns, använda båda språken. I praktiken är kontakt på både finska och svenska från myndighetens sida till en enskild person ofta begränsad till den första kontakten. Om denna kontakt leder till skriftväxling mellan myndigheten och den enskilda personen har myndigheten i fortsättningen rätt att använda bara det språk som personen i fråga i sina svar eller i andra kontakter med myndigheten, t.ex. per telefon, meddelat att han eller hon önskar använda.

I språklagens 23 § stadgas om myndigheternas skyldighet att förverkligade språkliga rättigheterna. Myndigheterna ska enligt 1 mom. i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. En tvåspråkig myndighet ska enligt 2 mom. betjäna allmänheten på finska och svenska. Myndigheten ska både i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken. När en tvåspråkig myndighet tar kontakt med enskilda individer eller juridiska personer ska myndigheten enligt 3 mom. använda deras eget språk, om den vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan få reda på det, eller använda både finska och svenska.

Kvaliteten på den service som ges får enligt regeringens proposition inte vara beroende av om mottagaren använder finska eller svenska. Målet är att den enskilde inte ska behöva kräva att hans eller hennes språkliga rättigheter tillgodoses. Myndigheten ska vid behov fråga en person vilket språk han eller hon önskar använda. En myndighet får således inte heller be någon använda ett annat språk än det som personen själv önskar använda. För att denna serviceprincip ska kunna genomföras i praktiken måste myndigheterna se till att deras anställda har tillräckliga språkkunskaper (RP 92/2002 rd, s. 91–92).

3.2

Händelseförloppet i dess huvuddrag

Natten 7–8.11.2008 fick polisen från nödcentralen ett uttryckningsuppdrag på grund av klagomål över ett högljutt ungdomsgång. Till platsen anlände slutligen två polispatruller som började reda ut situationen. Polisen uppskattade att det fanns ca 50 ungdomar på platsen.

Polisen försökte först lugna ner situationen med råd och uppmaningar. Eftersom störningen emellertid fortsatte beslöt polisen avbryta festen och uppmana de närvarande att avlägsna sig. Några ungdomar greps slutligen och fick övernatta i polisens lokaler. De delgavs också straffanspråk för tredska mot polis.

Åtminstone en del av ungdomarna var svenskspråkiga. Ärendet gällde frågan om i vilken mån deras språkliga rättigheter hade förverkligats i olika skeden av händelseförloppet.

3.3

Förverkligandet av de språkliga rättigheterna på händelseplatsen

Polisen har som myndighet en synnerligen viktig uppgift när det gäller att garantera medborgarnas rättsskydd. De enskilda polismännen utövar för sin del betydande offentlig makt, dvs. de har en på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel eller att på annat betydande sätt ingripa i individens grundläggande rättigheter. Det är av denna anledning viktigt att polismän som utövar dessa befogenheter har tillräcklig förmåga att använda båda nationalspråken och att medborgarna har faktiska möjligheter att använda sitt modersmål i sin kommunikation med polisen.

Polismyndighetens verksamhet konkretiseras i de enskilda polismännens agerande. Det skulle vara ohållbart om t.ex. en kränkning av den grundläggande rätten till hemfrid på grund av en polispatrulls bristfälliga språkkunskaper skulle få fortgå till dess att man tillkallat en språkkunnig polisman eller en tolk som på de störande personernas modersmål upplyser dessa om att de måste sluta uppträda störande. Enligt överkommisariens yttrande hade de polismän som fanns på platsen avlagt de språkexamina som lagen förutsätter. Utifrån det material som jag haft tillgång till har jag inga förutsättningar att därutöver ta ställning till frågan om de enskilda polismännens språkkunskaper.

Av det material som jag haft tillgång till framgår att mellanhavandet mellan de polismän som kommit till platsen och ungdomarna framför allt gällde att polismännen beordrat ungdomarna att avlägsna sig och meddelat vilka påföljderna skulle bli om de inte lydde ordern, samt att polismännen svarat på vissa frågor som ungdomarna ställde. Till denna del är det fråga om huruvida det var förenligt med språklagen att polismännen i dessa sammanhang använde enbart finska.

Polismännen uppger att de hela tiden använde finska eftersom det inte hade kommit till deras kännedom att någon av ungdomarna hade velat använda svenska eller själv talat svenska. De synpunkter som de gripna ungdomarna framfört om saken skiljer sig från polismyndigheternas. Enligt polisen fanns det ingenting som tydde på att ungdomarna inte förstod finska, medan ungdomarna för sin del uppger att de upprepade gånger krävde att svenska skulle användas.

I fråga om det material som jag haft tillgång till kan åtminstone följande omständigheter framhållas:

- I en till klagomålet bifogad redogörelse som undertecknats av de ungdomar som sedermera greps berättas bl.a. att efter att den första polispatrullen kommit till platsen och gett order om att alla skulle ut från huset hade en av ungdomarna frågat polisen om han fick hämta sin ryggsäck som han glömt inne. Av redogörelsen framgår inte på vilket språk han ställde frågan eller om språkfrågan aktualiserats i det sammanhanget.
- Samme unge man berättar att han frågat polisen om den hade rätt att gå in i ett rum och gräva bland de saker som fanns där. Av redogörelsen framgår inte heller till denna del på vilket språk frågan ställdes eller att språkfrågan aktualiserats på något annat sätt.
- Av redogörelsen framgår vidare att en annan av de ungdomar som sedermera greps (på finska) hade frågat polisen vad som händer.
- Senare hade den först nämnde pojken än en gång frågat polisen vad som står på. Av redogörelsen framgår inte heller till denna del på vilket språk frågan ställdes eller att språkfrågan uttryckligen skulle ha aktualiserats.

- Den tredje av de pojkar som sedermera greps hade enligt redogörelsen, efter att polisen uppmanat dem att åka hem, endast talat svenska till polisen och sagt att han ville att polisen skulle tala svenska.
- Den fjärde av de pojkar som sedermera greps och som officiellt inte förenat sig om klagomålet är ålänning och hade därför enligt redogörelsen gång på gång upprepat att han ville ha service på svenska. Detta behandlas inte utförligare i redogörelsen.
- I punkt 3 a i redogörelsens sammandrag konstateras att två av pojkarna bad om service på svenska. Av redogörelsen framgår inte i vilket skede detta skedde.
- Enligt de gripna ungdomarnas redogörelse som bifogats Folktingets bemötande hade en av pojkarna talat finska med poliserna i syfte att hjälpa dem.
- Äldre konstapel A som anlände till platsen med den första patrullen uppger att han talade finska med alla de ungdomar som sedermera greps och att också de talade finska med honom.
- Äldre konstapel D som kom till platsen med den andra patrullen uppger att han inte hade hört någon tala svenska och att ingen uttryckligen krävt att D skulle tala svenska. Han berättar att han gett befallningar till två ungdomar som hade kommenterat saken på finska. Han hade också hört att en ung man krävde att få service på svenska. Också denne unge man hade enligt D hela tiden talat finska med sina vänner och polisen.

Ovan framgår att alla ungdomar inte ens enligt vad de själva berättar nödvändigtvis talat svenska med polismännen. Det är sålunda möjligt att polismännen såsom ovan nämnts fått den uppfattning som de åberopat.

De nedan nämnda omständigheter som polismännen själva framhåller i sina utredningar stämmer å andra sidan åtminstone delvis överens med vad de gripna ungdomarna berättat. Dessa omständigheter talar för att polisen i något skede fått vetskap om att åtminstone vissa av ungdomarna skulle ha önskat att man i den aktuella situationen använde svenska.

- Äldre konstapel B som kom till platsen med den första patrullen uppger i sin utredning att en av ungdomarna hade frågat honom varför polisen alltid avbryter unga finlandssvenskars fester.
- B uppger i sin utredning vidare att han redan före gripandena fått vetskap om att en av dem som gripits hade ringt till nödcentralen om språkfrågan. Nödcentralen hade fått meddelandet i det skedet då den andra patrullen hade kommit till platsen.
- Äldre konstapel D som kom till platsen med den andra patrullen uppger i sin utredning att han hört att en av ungdomarna på finska krävde att få service på svenska.

Det är omöjligt att bilda sig en exakt uppfattning om vilken ung person som talat med vilken polisman. I denna typ av situationer med många inblandade är det enligt min åsikt klart att polisen inte kan kommunicera med alla närvarande personligen och eftersom polisen inte på förhand känner till de enskilda personernas identitet kan den inte heller veta vilket deras modersmål är.

Utgångspunkten är den att en tvåspråkig myndighet som polisinspektionen i Västra Nyland i enlighet med språklagens 23 § 2 mom. är skyldig att betjäna allmänheten på finska och svenska och dessutom ska myndigheten både i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken.

Är det alltså, när polisen kommer till en plats för att lugna situationen och skingra en folksamling, fråga om sådan service eller annan verksamhet som avses i språklagen och där myndigheten på eget initiativ ska visa att den använder båda språken? Detaljmotiveringen till regeringens proposition hänvisar i detta avseende närmast till olika skriftliga alster, såsom blanketter, broschyrer och handböcker som ska publiceras på båda språken. Man kan ytterligare beakta om det varit fråga om att en två-

språkig myndighet så som avses i språklagens 23 § 3 mom. på eget initiativ har tagit kontakt med enskilda individer. I så fall ska myndigheten använda deras eget språk, om den vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan få reda på det, eller använda både finska och svenska. Också till denna del avser de exempel som nämns i propositionens detaljmotivering närmast skriftligt förfarande.

Bestämmelsens ordalydelse antyder emellertid att förpliktelsen inte är avgränsad till att gälla endast skriftligt myndighetsförfarande. För att de grundläggande språkliga rättigheterna ska bli tillgodosedda så som grundlagens 22 § förutsätter är det enligt min mening nödvändigt att tolka bestämmelsen grundrättighetspositivt så att den i princip omfattar all myndighetsverksamhet, både skriftlig och muntlig.

När polisen beordrar en folksamling att skingra sig och meddelar vilka påföljderna blir om ordern inte åttlyds är det fråga om ett viktigt meddelande från de personers synpunkt som deltar i folksamlingen. Det är enligt min mening då fråga om sådan "annan verksamhet" som avses i språklagens 23 § och som de utgångspunkterna i den nämnda bestämmelsen ska tillämpas på. På ett tvåspråkigt område ska polisen således på eget initiativ agera tvåspråkigt också när den ger allmänna befallningar om att personer ska avlägsna sig och liknande och när den motiverar sina befallningar, eftersom den inte känner till de personers modersmål som den riktar sig till och i det skedet inte heller utan oskäligt besvär kan få reda på det. Avgörande för vilket språk som därefter ska användas i kommunikationen med varje enskild person är vilket språk denne själv vill eller uppger sig vilja använda.

Det måste å andra sidan konstateras att det i sådana snabbt växlande konkreta situationer som det här är fråga om, dvs. där flera personer eventuellt reagerar på olika sätt när det gäller språkfrågan, av förståeliga skäl kan vara svårt att fullständigt – så som har beskrivits ovan – tillgodose varje enskild persons språkliga rättigheter.

Av de utredningar som jag fått framgår emellertid starkt den uppfattningen att polisen på ett tvåspråkigt område i första hand kan använda finska, medan det för användning av svenska krävs något indicium t.ex. i form av vissa personers beteende – eller rentav att någon uttryckligen åberopar sina språkliga rättigheter. Detta är emellertid inte avsikten med språklagen.

Jag har också fäst avseende vid att det i en av utredningarna framförs att kravet på användning av svenska inte verkade verkligt, eftersom den person som framförde kraven hela tiden talade finska med sina vänner och med polisen. I utredningen anses det att åberopandet av språkfrågan närmast var ett försök att försvåra polisens arbete. Enligt min åsikt tyder sådana påståenden redan i sig på en nonchalant inställning till de språkliga rättigheterna och på avsaknad av verklig beredskap och vilja av att trygga dessa rättigheter. Om det däremot existerar sådan vilja och beredskap borde ett åberopande av de språkliga rättigheterna inte över huvud taget leda till att en tjänsteman reagerar på det sätt som framgår ovan.

Jag anser det vara klarlagt att polisen redan före gripandena hade fått veta att det på platsen fanns också personer som ville att svenska skulle användas. Det är klart att de som krävde användning av svenska borde ha getts service på detta språk. Förverkligandet av de språkliga rättigheterna borde sålunda senast i det skedet vederbörligen ha beaktats. Men eftersom polismännen konsekvent använde finska förverkligades åtminstone inte samtliga närvarande ungdomars grundläggande språkliga rättigheter.

Jag konstaterar att i detta fall inte framkommit några med situationens farlighet eller med det för polisverksamhet ofta kännetecknande snabba tempot sammanhängande skäl för att de språkliga rättigheterna inte vederbörligen kunnat tillgodoses.

Det material som jag haft tillgång till ger mig inte förutsättningar att mera i detalj ta ställning i ärendet på personplanet, varken för de klagandes eller för de enskilda polismännens vidkommande. Det kan i varje fall konstateras att det allmänna, dvs. polisinsättningen i Västra Nyland, i den aktuella situationen inte till fullo har kunnat tillgodose de språkliga rättigheterna på det sätt som grundlagens 22 § förutsätter. I punkt 4 framgår vilka åtgärder jag vidtar till denna del.

3.4

De språkliga rättigheterna i samband med gripandet

I klagomålet framhålls det att klagandena inte upplystes om vad de gjort för fel. Enligt äldre konstapel A:s och äldre konstapel B:s utredningar hade de informerats om grunderna för gripandet. Jag har i och för sig ingen anledning att ifrågasätta sanningsenligheten i utredningarna. Det är emellertid skäl att ännu bedöma ärendet med de språkliga rättigheterna som utgångspunkt.

Av det material som jag haft tillgång till framgår bl.a. följande. B uppger att då man sammankopplat den unge mans identitet som ringt till nödcentralen med den person som gripits hade han erbjudits service på svenska, som han dock avböjt. I fråga om de övriga gripna hade man inte desto mera tagit ställning till saken. A konstaterar för sin del att han på polisstationen hade samtalat med var och en av de gripna om det inträffade och frågat dem om de ville få veta grunderna för gripandet på svenska. De hade dock avböjt denna möjlighet. Vidare hade A enligt sin utredning konstaterat att de ännu följande morgon, om de så önskade, kunde få besked om grunderna på svenska.

Eftersom ett gripande innebär ett kraftigt ingrepp i den gripnes grundläggande rättigheter, är det skäl att fästa särskilt avseende vid att de språkliga rättigheterna förverkligas. Av A:s utredning kan man dra den slutsatsen att han på polisinsättningen meddelat grunderna för gripandet endast på finska. I det skedet var de gripnas identiteter redan kända eller kunde åtminstone utan svårighet klarläggas. Med tanke på språklagens krav att myndigheterna själva ska ta initiativ är det enligt min åsikt inte helt korrekt att en person med svenska som modersmål på finska tillfrågas om han vill bli upplyst om grunderna för ett ingrepp i sina grundläggande rättigheter.

I ärendet har särskilt framhållits det faktum att den person som ringt till nödcentralen om språkfrågan inte längre efter att han gripits ville få service på svenska, trots att han uttryckligen tillfrågats om saken. Länsstyrelsen och inrikesministeriet har också till denna del gjort den bedömningen att han frivilligt avstått från rätten att använda svenska.

Själv är jag inte benägen att göra en så rak bedömning och konstaterar därför följande. Att en person kontaktade nödcentralen uttryckligen i språkfrågan signalerade redan i sig med exceptionell tydlighet att det förelåg problem med förverkligandet av de språkliga rättigheterna. Det faktum att man eventuellt inte längre senare åberopade de språkliga rättigheterna kan i själva verket ha berott på att personen i fråga på grund av de tidigare händelserna ansåg det vara onödigt. I sådana situationer kan språkvalet inte i språklagens bemärkelse anses ha skett fritt från utomstående påverkan.

Utifrån den utredning som har stått till mitt förfogande ser jag till denna del ingen anledning att ytterligare befatta mig med polisens agerande. Jag delger emellertid polisinsättningen i Västra Nyland mina ovan framförda uppfattningar för kännedom.

Jag bedömer förutsättningarna för att gripa de nämnda personerna och ta dem i förvar i punkt 3.6.

3.5

De språkliga rättigheterna vid delgivningen av straffanspråk

I klagomålet framhålls också att straffanspråken hade delgivits på finska. Till klagomålet hade bifogats två av de gripna ungdomarnas straffanspråk som båda var avfattade på finska. Straffanspråken hade utfärdats för tredska mot polisen.

I fråga om de rättsregler som är tillämpliga på ärendet kan det konstateras att det i 5 § i lagen om strafforderförfarande föreskrivs att det innan straffanspråk framställs ska göras en summarisk förundersökning enligt förundersökningslagens 44 §. I förhørsberättelsen ska enligt den här paragrafens 2 mom. antecknas endast huvudinnehållet i den förhördes utsaga, vilken kan tas in i någon annan handling än ett förhørsprotokoll. Enligt förundersökningslagens 37 § 1 mom. har den som förhöras i förundersökning rätt att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, enligt vad som bestäms i språklagens 10 och 18 §. Enligt förundersökningslagens 39 § 1 mom. ska vid förhör ett förhørsprotokoll föras på det språk som den förhörde har använt under förhöret. Enligt huvudregeln i 6 § 1 mom. i lagen om strafforderförfarande ska ett straffanspråk delges den misstänkte så snart förundersökningen är slutförd.

Av handlingarna framgår att de misstänkta hade förhörts och att huvudinnehållet i deras utsagor hade antecknats. Utgångspunkten är den att den som förhöras har rätt att använda det språk som han valt eller sitt modersmål, antingen finska eller svenska. Om polisen vet vilket den misstänktes modersmål är eller vilket språk den misstänkte valt ska förhöret hållas på detta språk utan att den misstänkte behöver be om det. I sista hand är polisen skyldig att ta reda på vilket språk den misstänkte vill använda. Handlingarna i ärendet ska upprättas på det handläggningsspråk som bestäms så som framgår ovan.

Enligt min mening är det i det aktuella ärendet inte av någon avgörande betydelse om de misstänkta i något tidigare skede av händelseförloppet antingen själva använt eller eventuellt gått med på att använda finska. Det kan sålunda inte bli fråga om att tillämpa det förbud mot byte av språk under pågående handläggning som behandlas i motiveringen till språklagens 10 §. Det händelseförlopp som det är fråga om består enligt min åsikt av tre separata skeden (åtgärderna för att skingra folksamlingen, gripandet av enskilda personer som sedan togs i förvar samt utfärdandet av straffanspråk), även om de i och för sig är nära förknippade med varandra.

Utfärdandet av straffanspråken kan sålunda från helhetens synpunkt anses vara ett sådant självständigt delområde där språket kan bestämmas på andra grunder än i de tidigare skedena av händelseförloppet. Även om man skulle anse det vara fråga om en och samma myndighetshandläggning är det å andra sidan enligt regeringens proposition tillåtet att byta språk av vägande skäl. Ett vägande skäl kan enligt min åsikt anses vara att myndighetens förfarande gradvis har övergått till bedömning av straffbarheten i en gripens agerande. Jag anser sålunda att även om en person tidigare, t.ex. i samband med att han grips, har meddelat att han inte vill att informationen om grunderna för gripandet ska ges på hans modersmål, har han enligt min mening rätt att använda sitt modersmål i samband med strafforderförfarandet.

Trots att det i de tidigare skedena av händelseförloppet kunde ha rått oklarhet om ungdomarnas modersmål, kunde det senast i det skede då straffanspråken utfärdades inte längre ha rått någon oklarhet om saken eftersom en persons modersmål enkelt kan kontrolleras t.ex. i befolkningsdatasystemet. I en situation där en person anses ha gjort sig skyldig till en straffbar gärning är det enligt min mening särskilt viktigt att uttryckligen respektera kravet att myndigheterna på eget initiativ ska respektera de språkliga rättigheterna.

Om man stannat för att som förhörsspråk vid den summariska förundersökningen i det aktuella fallet använda finska, är förfarandet inte felaktigt till den del som också meddelandet om straffanspråk avfattas på samma språk. På basis av det material som jag haft tillgång till är det inte möjligt att närma ta ställning till frågan om på vilken grund man stannat för att avfatta de nämnda handlingarna på finska.

Ungdomarna konstaterar till denna del i sitt bemötande att de på morgonen innan de släpptes erbjöds att få straffanspråken på svenska men att de avböjde eftersom de bara ville bort från polisstationen så snabbt som möjligt. Också till denna del ställer jag mig kritisk till de slutsatser som länsstyrelsen och inrikesministeriet kommer fram till i sina utlåtanden, dvs. att ungdomarna frivilligt skulle ha avstått från rätten att använda sitt modersmål. Jag anser nämligen att det mänskligt sett är förståeligt att en gripen person vill bort från polisens lokaler så snabbt som möjligt, i synnerhet om han anser att gripandet skett på felaktiga grunder. Om de gripna hade önskat få straffanspråken på sitt modersmål skulle detta eventuellt ha förlängt deras vistelse på polisstationen. Om en sådan farhåga de facto hade påverkat språkvalet, hade detta inte i språklagens bemärkelse varit fritt från yttre påverkan.

Utifrån det material som stått till mitt förfogande har jag emellertid inga förutsättningar att anlägga ytterligare synpunkter på ärendet. Jag delger emellertid polisinsrättningen i Västra Nyland de allmänna synpunkter som jag anför ovan.

Till den del som klagomålet innehåller kritik av gärningsbeskrivningen i meddelandet om straffanspråk konstaterar jag att ungdomarna enligt de anvisningar som de fick hade kunnat motsätta sig straffanspråket, vilket skulle ha inneburit att förundersökning inleddes i ärendet varefter det togs upp till prövning av åklagaren och eventuellt ännu till domstolsprövning. Av det material som stått till mitt förfogande framgår härvidlag ingenting som i detta skriftliga klagomålsförfarande föranleder ett ingripande från min sida.

3.6

Grunderna för gripandet och tagandet i förvar

Enligt de utredningar som jag fått och de blanketter för registrering av gripanden och tagande i förvar som rekvirerats till mitt kansli framgår att det varit fråga om att gripa ungdomarna för att i enlighet med polislagens 20 § 3 mom. hindra dem från att begå brott eller uppträda störande. I blanketterna har dessutom antecknats att de avlägsnats från festen men stannat kvar på platsen för att skrika och härja och att de inte avlägsnats sig trots flera befallningar. Gripandet hade sålunda inte skett på grund av att de varit berusade, trots att det i de utredningar som jag fått framhållits att de gripna var uppenbart berusade. Enligt anteckningarna hade ungdomarna gripits 8.11.2008 kl. 00.45–00.49 och släppts samma dygn kl. 08.06–08.27.

I polislagens 20 § 3 mom. föreskrivs att om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och störningen eller faran inte annars kan avvärjas, kan personen gripas. Den som gripits kan hållas i förvar så länge det är sannolikt att han skulle göra sig skyldig till brott enligt 1 mom. (bl.a. brott mot hemfrid), uppföra sig störande eller vålla fara, dock högst 24 timmar från det att han har gripits.

Enligt min åsikt var polisens agerande förenligt med proportionalitetsprincipen som framgår av polislagens 2 § 2 mom. Polisen hade försökt återställa ordningen i första hand med lindrigaste möjliga medel, men då detta inte hade någon effekt var man tvungen att vidta strängare åtgärder, dvs. gripa fyra personer i syfte att återställa ordningen.

Frågan ger emellertid utrymme för tolkning eftersom polislagens 20 § i enskilda fall ger polisen en viss prövningsrätt och eftersom det i efterhand inte över huvud taget är möjligt att klarlägga och bedöma de omständigheter som inverkat på polisens val av tillvägagångssätt. Enligt min mening finns det ingen anledning att misstänka att polisen vidtagit längre gående åtgärder än situationen förutsatte eller att den annars skulle ha agerat på ett osakligt sätt. På basis av det material som jag haft tillgång till kan det inte påvisas att polisen i det aktuella fallet överskridit eller missbrukat sin prövningsrätt.

I fråga om tagandet i förvar konstaterar jag att gripande och tagande i förvar enligt polislagens 20 § får fortgå endast så länge som det är sannolikt att störningen upprepas. Detta betyder att en person som uppträtt störande i vissa fall får hållas i förvar en mycket kort stund. I det aktuella fallet kunde ungdomarna hållas i förvar endast så länge de sannolikt kunde återvända till festplatsen och fortsätta störa nattfriden för grannarna. Enligt mitt förmenande kunde de med beaktande av grunderna för gripandet eventuellt ha hållits i förvar en kortare tid än vad som skedde. Jag anser emellertid att i ärendet, med beaktande av att det ger utrymme för prövning, inte heller till denna del framkommit omständigheter som föranleder ytterligare åtgärder från min sida.

I detta sammanhang konstaterar jag dessutom att det inte finns bevis för att språkfrågan varit orsak till att ungdomarna greps och togs i förvar – trots vad som antytts i vissa tidningsartiklar.

3.7

De övriga påståendena

Klagomålet innehåller också en begäran om undersökning av vissa andra detaljer i händelseförloppet (inga alkometertest, placeringen i förvaringslokalerna samt husrannsakan). De utredningar som jag fått tar ställning till alla dessa påståenden. Av det material som jag haft tillgång till framgår ingenting som föranleder ytterligare kommentarer från min sida.

4

SAMMANDRAG OCH ÅTGÄRDER

Utifrån det material som jag haft tillgång till har det inte varit möjligt att bilda sig en exakt uppfattning om alla olika skeden i händelseförloppet.

Materialet förmedlar emellertid enligt min mening en sådan bild att polisen har den uppfattningen att man på ett tvåspråkigt område kan verka i första hand på finska, medan det för att man ska använda svenska förutsätts något tydligt tecken på att det är fråga om svenskspråkiga personer – om personerna inte rentav uttryckligen åberopar sina språkliga rättigheter. Syftet med språklagen är dock att myndigheterna ska trygga de språkliga rättigheterna självmant, utan att de uttryckligen behöver åberopas. I en av de utredningar som jag fått konstateras det t.o.m. att kravet på användning av svenska "verkade inte alls verkligt" och att man med språkfrågan hade försökt försvåra polisens utövande av tjänsteuppdraget.

Enligt min åsikt visar händelseförloppet i sin helhet att man i det aktuella fallet inte haft tillräcklig vilja, förmåga eller förståelse för att förverkliga de grundläggande språkliga rättigheterna. På detta tyder också den omständigheten att man i en del av yttrandena t.o.m. framför åsikten att allt har gått helt korrekt till i fråga om de språkliga rättigheterna. Jag anser att detta är oroväckande.

I detta ärende har man dock inte erhållit sådana bevis som skulle ge mig förutsättningar att klandra enskilda polismäns agerande i olika skeden av händelseförloppet. Däremot delger jag för kännedom

polisnrättningen i Västra Nyland de uppfattningar som jag ovan i avsnitt 3.3, 3.4 och 3.5 framför om polisens förfarande. I detta syfte sänder jag polisnrättningen en kopia av mitt beslut.

Jag sänder dessutom mitt beslut för kännedom till inrikesministeriets polisavdelning och till Polisstyrelsen för att beaktas vid styrningen av polisverksamheten. Dessutom sänder jag mitt beslut för kännedom till Polisyreshögskolan för att beaktas i polisutbildningen.

Bilagorna till klagomålet returneras härmed.

- - -

Suomenkielinen ote ratkaisuosioista:

3.2

Tapahtumien pääpiirteet

Poliisi oli yöllä 7.–8.11.2008 saanut hätäkeskukselta kotihälytystehtävän naapureiden valitettua nuorisjoukon metelöinnistä. Paikalle oli lopulta saapunut kaksi poliisipartiota selvittämään tilannetta. Nuorisoa oli poliisin arvion mukaan ollut paikalla noin 50 henkeä.

Tilannetta oli aluksi yritetty rauhoittaa neuvoin ja kehotuksin. Häiriön kuitenkin jatkuttua poliisit olivat päättäneet lopettaa juhlat ja kehottaa paikalla olleita poistumaan. Eräät nuorista oli lopulta otettu kiinni ja viety yöksi poliisin suojiin. Heille oli myös annettu rangaistusvaatimus niskoittelusta poliisia vastaan.

Ainakin osa nuorista oli ollut ruotsinkielisiä. Asiassa on kysymys siitä, kuinka heidän kielelliset oikeutensa olivat tapahtumien eri vaiheissa toteutuneet.

3.3

Kielellisten oikeuksien toteutuminen tapahtumapaikalla

Poliisilla on viranomaisena erittäin tärkeä tehtävä ihmisten oikeusturvan takaamisessa. Yksittäiset poliisimiehet puolestaan käyttävät merkittävää julkista valtaa eli heillä on itsenäiseen harkintaan perustuva oikeus käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin. Tämän vuoksi on tärkeää, että näitä toimivaltuuksia käyttävillä poliisimiehillä on riittävä kyky toimia molemmilla kansalliskielillä ja ihmisillä on tosiasiallinen mahdollisuus asioida omalla kielellään poliisin kanssa.

Poliisiviranomaisen toiminta konkretisoituu yksittäisten poliisimiesten toimintana. Olisi kestämätöntä, jos poliisipartion puutteellisen kielitaidon johdosta esimerkiksi perusoikeutena turvatus kotirauhan loukkaus jatkuisi niin kauan kuin paikalle saataisiin ruotsinkielentaitoinen poliisimies tai tulkki ilmoittamaan kotirauhaa häiritsevien äidinkielellä, että toiminta ei saa jatkua. Ylikomisarion lausunnon mukaan paikalla olleet poliisimiehet ovat suorittaneet lain edellyttämät kielitutkinnot. Käytettävissäni olleen aineiston perusteella minulla ei ole edellytyksiä enemmälti ottaa kantaa yksittäisten poliisimiesten kielitaitoon.

Tapahtumapaikalla poliisimiesten ja nuorison kanssakäymisessä oli käytettävissäni olleen aineiston mukaan ollut ennen muuta kyse siitä, että poliisimiehet olivat antaneet nuorille poistumiskäskyjä ja ilmoittaneet, mitä käskyn noudattamatta jättämisestä seuraa, sekä vastailleet eräisiin nuorten kysymyksiin. Arvioinnin kohteena on tältä osin se, oliko kielilain mukaista, että poliisimiehet olivat näissä

yhteyksissä käyttäneet vain suomea.

Poliisimiehet olivat kertomansa mukaan käyttäneet koko ajan suomea vedoten siihen, että heidän tietoonsa ei ollut tullut, että joku olisi halunnut käytettävän ruotsia tai olisi itse sitä käyttänyt. Kiinniotettujen nuorten ja poliisiviranomaisten asiassa esittämät näkemykset poikkeavat toisistaan. Poliisin mukaan mikään ei ollut viitannut siihen, että nuoret eivät olisi ymmärtäneet suomea, kun taas nuorten mukaan poliisille oli toistuvasti esitetty vaatimus ruotsin kielen käyttämisestä.

Käytettävissäni olleesta aineistosta voidaan nostaa esiin ainakin seuraavat asiaa koskevat seikat:

- Kantelun liitteenä olevassa asianomaisten – sittemmin kiinni otettujen – nuorten selonteossa on kerrottu tapahtumista muun muassa, että sen jälkeen, kun ensimmäinen poliisipartio oli tullut paikalle ja kehottanut kaikkia menemään ulos, yksi nuorista oli tiedustellut poliisilta, voiko hän noutaa sisälle unohtuneen reppunsa. Selonteosta ei ilmene, millä kielellä hän oli asiansa esittänyt, tai että kieliasia olisi tässä yhteydessä erikseen noussut esiin.
- Edelleen sama nuori kertoo tiedustelleensa poliisilta, onko poliisilla oikeutta tutkia talon yhtä huonetta ja siellä olevia tavaroita. Tältäkin osin kertomuksesta ei ilmene, millä kielellä kysymys oli poliisille esitetty, tai että kielikysymys olisi muuten noussut esiin.
- Edelleen selonteosta ilmenee, että toinen sittemmin kiinniotetuista nuorista oli kysynyt (suomeksi) poliisilta, mistä asiassa oli kysymys.
- Myöhemmin ensiksi mainittu poika oli edelleen tiedustellut poliisilta, mistä asiassa oli ollut kysymys. Selonteosta ei tältäkin osin ilmene, millä kielellä kysymys oli esitetty, tai että kielikysymys olisi erikseen noussut esiin.
- Kolmas sittemmin kiinniotetuista pojista sen sijaan oli selonteon mukaan puhunut poliisille vain ruotsia ja halunnut myös poliisin käyttävän ruotsia poliisin kehoitettua nuoria menemään koteihinsa.
- Neljäs sittemmin kiinniotetuista pojista, joka ei selonteon mukaan ollut virallisesti yhtynyt kanteluun, oli ollut ahvenanmaalainen ja tämän vuoksi ilmaissut selonteon mukaan kerta toisensa jälkeen haluavansa palvelua ruotsiksi. Kertomuksessa asiaa ei ole tarkemmin yksilöity.
- Selonteon yhteenvedon kohdassa 3a on todettu kahden pojista pyytäneen palvelua ruotsiksi. Se, missä vaiheessa näin oli tehty, ei ilmene kertomuksesta.
- Folktingetin vastineen liitteenä olleen kiinniotettujen nuorten selonteon mukaan yksi pojista oli puhunut poliisien kanssa suomea tarkoituksenaan auttaa heitä.
- Ensimmäisessä partiossa paikalle saapuneen vanhempi konstaapeli A:n selvityksen mukaan hän oli puhunut kaikkien sittemmin kiinni otettujen nuorten kanssa suomea, ja he olivat niin ikään puhuneet A:lle suomea.
- Vanhempi konstaapeli D, joka oli ollut paikalle toisena tullessa partiossa, ei selvityksensä mukaan ollut kuullut kenenkään puhuvan ruotsia eikä kukaan ollut vaatinut nimenomaan D:tä käyttämään sitä. Kertomansa mukaan hän oli käskyttänyt kahta nuorta, jotka olivat kommentoineet asiaa suomeksi. Sen sijaan hän oli kuullut yhden nuoren miehen vaativan ruotsinkielistä palvelua. Tämäkin nuori oli kuitenkin D:n mukaan puhunut sekä ystävilleen että poliisille koko ajan suomea.

Edellä todetun perusteella kaikki nuoret eivät omankaan kertomansa mukaan välttämättä olleet käyttäneet ruotsia keskustellessaan poliisimiesten kanssa. Tämän vuoksi on siten mahdollista, että poliisimiehille oli muodostunut se edellä kerrottu käsitys, johon he ovat vedonneet.

Toisaalta seuraavat poliisimiesten selvityksissään itse esiin tuomat seikat ovat kuitenkin mielestäni ainakin jossakin määrin samansuuntaiset kiinniotettujen nuorten kertomusten kanssa. Nämä seikat puhuvat sen puolesta, että poliisin tietoon oli ainakin jossakin vaiheessa tullut se, että ainakin jotkut nuoret olisivat halunneet tilanteessa käytettävän ruotsin kieltä.

- Ensimmäisen partion mukana paikalle tulleen vanhemman konstaapelin B:n selvityksen mukaan eräs nuorista oli kysynyt häneltä, miksi poliisi aina keskeyttää suomenruotsalaisten nuorten juhlat.
- Edelleen B:n tietoon oli selvityksensä mukaan tullut jo ennen kiinniottoja, että yksi sittemmin kiinniotetuista nuorista oli soittanut hätäkeskukseen kieliasian johdosta. Ilmoitus oli tullut hätäkeskuksesta siinä vaiheessa, kun toinen partio oli saapunut paikalle.
- Toisessa partiossa paikalle saapuneen vanhempi konstaapeli D:n selvityksen mukaan hän oli kuullut yhden nuoren vaativan palvelua ruotsiksi, vaikka tämä pyyntö olikin esitetty suomeksi.

Siihen, kuka kulloinkin oli keskustellut kenenkin poliisimiehen kanssa, ei ole mahdollista ottaa yksilöidysti kantaa. Tämänkaltaisissa joukkotilanteissa on mielestäni selvää, että kaikkien paikalla olevien kanssa ei välttämättä ole mahdollista kommunikoida henkilökohtaisesti, ja kun kenenkään henkilö-tietoja ei ole tiedossa, myöskään kenenkään äidinkieli ei ole ennalta tiedossa.

Lähtökohta on, että Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen kaltainen kaksikielinen viranomainen on kielilain 23 §:n 2 momentin mukaisesti velvollinen palvelemaan yleisöä suomeksi ja ruotsiksi, minkä lisäksi sen tulee sekä palvelussaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä.

Nyt on kyse siitä, että kun poliisi tulee nyt esillä olevalla tavalla rauhoittamaan tilannetta ja hajottamaan väkijoukkoa, onko kyseessä edellä mainitussa lainkohdassa tarkoitettu palvelu tai muu toiminta, jossa tulisi oma-aloitteisesti osoittaa, että viranomainen käyttää molempia kansalliskieliä. Hallituksen esityksen yksityiskohtaiset perustelut viittaavat tässä kohden lähinnä erilaisiin kirjallisiin tuotteisiin, kuten lomakkeisiin, esitteisiin ja opasteisiin, joissa tuo kummankin kielen käyttäminen tulee ilmetä. Vielä voidaan kysyä, onko kyseessä ollut sellainen kielilain 23 §:n 3 momentin tarkoittama kaksikielisen viranomaisen omatoiminen yhteydenotto asiakkaaseen, jossa tulisi soveltaa kielilain säännöksiä kummankin kielen käyttämisestä, jos henkilön äidinkieli ei ole tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä. Tässäkin kohtaa hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perusteluiden esimerkit viittaavat lähinnä kirjalliseen menettelyyn.

Säännöksen sanamuodon perusteella velvoitetta ei kuitenkaan ole rajattu pelkästään viranomaisen kirjalliseen menettelyyn. Jotta kielelliset perusoikeudet tulisivat perustuslain 22 §:n edellyttämällä tavalla asianmukaisesti turvatuiksi, säännöstä on mielestäni välttämätöntä tulkita perusoikeusmyönteisesti niin, että se kattaa lähtökohtaisesti kaiken viranomaisen toiminnan, niin kirjallisen kuin suullisenkin.

Kun poliisi kehottaa väkijoukkoa hajaantumaan ja ilmoittaa, mitä käskyn noudattamatta jättämisestä seuraa, kyse on väkijoukkoon kuuluvien henkilöiden näkökulmasta merkityksellisen tiedon antamisesta. Mielestäni kyse on sellaisesta kielilain 23 §:ssä tarkoitettusta poliisin "muusta toiminnasta", jossa tulevat sovellettaviksi mainitun säännöksen lähtökohdat. Näin ollen kaksikielisellä alueella poliisin on oma-aloitteisesti toimittava kaksikielisesti myös antaessaan yleisiä poistumis- yms. käskyjä ja ilmoittaessaan niiden perusteet, koska käskyn kohteina olevien henkilöiden äidinkieli ei ole tiedossa eikä tuossa vaiheessa myöskään vaivatta selvitettävissä. Se, kummalla kielellä kanssakäyminen tämän jälkeen jatkuu kunkin yksittäisen henkilön osalta, määräytyy sen kielen perusteella, jota hän itse käyttää tai ilmoittaa haluavansa käyttää.

Toisaalta on todettava, että tämänkaltaisissa jatkuvasti muuttuvissa tosiasiallisen poliisitoiminnan tilanteissa, joissa paikalla on lukuisia henkilöitä ja he mahdollisesti reagoivat kieliasiaan eri tavalla, kielellisten oikeuksien toteuttaminen edellä kuvatulla tavalla kunkin yksittäisen henkilön osalta täysin aukottomasti voi ymmärrettävästi olla vaikeaa.

Saamistani selvityksistä välittyi kuitenkin vahva kuva käsityksestä, että kaksikielisellä alueella voitaisiin toimia ensi sijassa suomeksi, kun taas ruotsin käyttö edellyttäisi jonkinlaista nimenomaista havaittavissa olevaa vihjettä esimerkiksi henkilöiden käyttäytymisestä – ellei peräti nimenomaista vetoamista kielellisiin oikeuksiin. Kielilain tarkoitus on kuitenkin toinen.

Huomioni on myös kiinnittynyt yhdessä selvityksessä esitettyyn arvioon, että vaatimus ruotsin kielen käyttämisestä ei ollut vaikuttanut lainkaan uskottavalta, koska vaatimuksen esittänyt henkilö oli koko ajan puhunut suomea ystäviensä ja poliisin kanssa. Kieliasiaan vetoamista on tässä selvityksessä pidetty lähinnä vain yrityksenä vaikeuttaa poliisin työtä. Mielestäni tällaisten arvioiden esittäminen jo itsessään kuvastaa vähättelevää suhtautumista kielellisten oikeuksien toteuttamista kohtaan ja sitä, ettei todellista valmiutta ja halua näiden oikeuksien turvaamiseen ole ollut. Jos tällainen halu ja valmius sitä vastoin on olemassa, kielellisiin oikeuksiin vetoamisen ei pitäisi ylipäätään aiheuttaa virkamieheissä edellä esitettyjä reaktioita.

Pidän selvitettyinä, että poliisin tietoon oli jo ennen kiinniottoja tullut, että paikalla oli ollut myös sellaisia, jotka olivat halunneet käytettävän ruotsia. On selvää, että niille, jotka olivat esittäneet vaatimuksen ruotsin kielen käyttämisestä, olisi tullut antaa palvelua ruotsiksi. Viimeistään tässä vaiheessa kielellisten oikeuksien toteuttamiseen olisi siten tullut kiinnittää asiaankuuluvaa huomiota. Koska poliisimiehet olivat kuitenkin koko ajan käyttäneet suomea, ainakaan kaikkien nuorten kielelliset perusoikeudet eivät ole toteutuneet.

Totean, että tässä tapauksessa ei ole tullut ilmi sellaisia tilanteen vaarallisuuteen tai poliisitoiminnalle usein ominaiseen nopeatempoisuuteen liittyviä syitä, joiden vuoksi kielellisten oikeuksien toteutumisesta ei olisi voitu huolehtia asiaankuuluvalla tavalla.

Käytettävissäni olleen aineiston perusteella minulla ei kuitenkaan ole edellytyksiä ottaa asiaan yksilöidymmin kantaa henkilötasolla sen paremmin kantelijoiden kuin yksittäisten poliisimiestenkään osalta. Joka tapauksessa julkinen valta eli Länsi-Uudenmaan poliisilaitos ei esillä olevassa tilanteessa ollut kyennyt täysimääräisesti turvaamaan kielellisten perusoikeuksien toteutumista siten kuin perustuslain 22 § olisi edellyttänyt. Toimenpiteeni ilmenee tältä osin kohdassa 4.

3.4

Kielelliset oikeudet kiinnioton yhteydessä

Kantelussa tuotiin esiin se, että kantelijoille ei ollut kerrottu, mitä he olivat tehneet väärin. Vanhempi konstaapeli A:n ja vanhempi konstaapeli B:n selvitysten mukaan kiinniotetuille oli ilmoitettu kiinnioton perusteet. Minulla ei sinänsä ole perusteita epäillä selvitysten paikkansapitävyyttä. Asiaa on kuitenkin vielä arvioitava kielellisten oikeuksien näkökulmasta.

Käytettävissäni olleesta aineistosta ilmenee muun muassa seuraavaa. B:n mukaan kun hätäkeskukseen soittaneen nuoren henkilöllisyys oli yhdistetty kiinniotettuun henkilöön, hänelle oli tarjottu mahdollisuutta ruotsinkieliseen palveluun, mutta hän oli kieltäytynyt siitä. Muiden kiinniotettujen osalta asiaan ei sen sijaan ole enemmälti otettu kantaa. A on puolestaan todennut, että hän oli keskustellut poliisi-aseamalla jokaisen kiinniotetun kanssa tapahtuneesta ja kysynyt, halusivatko he saada kiinnioton perusteet ruotsiksi. He olivat kuitenkin kieltäytyneet tästä mahdollisuudesta. Edelleen A oli selvityksensä mukaan todennut kiinniotetuille, että heillä on seuraavana aamuna vielä halutessaan tilaisuus saada tietää perusteet ruotsiksi.

Koska kiinniotto merkitsee voimakasta puuttumista henkilön perusoikeuksiin, kielellisten oikeuksien toteutumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. A:n selvityksen perusteella on pääteltävissä, että

hän oli poliisilaitoksella ilmoittanut kiinnioton perusteet vain suomeksi. Tässä vaiheessa kiinniotettujen henkilöiden henkilöllisyys ja heidän äidinkieltensä oli kuitenkin jo joko ollut tiedossa tai ainakin helposti selvitettävissä. Kielilain edellyttämän oma-aloitteisuuden vaatimuksen kannalta ei mielestäni ole täysin asianmukaista, että äidinkieleltään ruotsinkieliseltä tiedustellaan suomeksi, haluaako hän kuulla perusoikeuksiinsa puuttumisen perusteet omalla äidinkielellään.

Asiassa on erikseen tuotu esiin se, että henkilö, joka oli kieliasiassa soittanut hätäkeskukseen, ei ollut enää kiinniottotilanteessa halunnut palvelua ruotsiksi, vaikka asiaa oli häneltä nimenomaisesti tiedusteltu. Lääninhallitus ja sisäasiainministeriö ovat tältäkin osin arvioineet asiaa siten, että oikeudesta ruotsin kielen käyttöön oli luovuttu vapaaehtoisesti.

Itse en ole valmis arvioimaan asiaa näin suoraviivaisesti vaan totean seuraavan. Yhteydenotto hätäkeskukseen nimenomaan kieliasiassa on mielestäni jo sinänsä poikkeuksellisen vahva viesti siitä, että kielellisten oikeuksien toteutumisessa oli ollut ongelmia. Se, että kielellisiin oikeuksiin ei myöhemmin ehkä enää ollut vedottu, olivoinut tosiasiallisesti johtua siitä, että henkilö oli aiempien tapahtumien perusteella arvioinut sen turhaksi. Tällaisissa tilanteissa kielivalintaa ei voida pitää kielilain tarkoittamalla tavalla ulkopuolisista vaikutteista vapaana.

Tältä osin minulla ei kuitenkaan ole käytettävissäni olevan selvityksen nojalla perusteita puuttua poliisin toimintaan enemmälti. Saatan kuitenkin edellä esittämäni käsitykset Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen tietoon.

Mitä muuten tulee kiinnioton ja säilöönnoton edellytyksiin, arvioin asiaa erikseen kohdassa 3.6.

3.5

Kielelliset oikeudet rangaistusvaatimusta tiedoksi annettaessa

Kantelussa tuotiin esiin myös se, että rangaistusvaatimukset oli annettu tiedoksi suomeksi. Kantelun liitteenä oli kahden kiinniotetun nuoren saamat rangaistusvaatimukset, jotka kummatkin oli suomeksi. Rangaistusvaatimukset oli annettu niskoittelusta poliisia vastaan.

Asiaa koskevista oikeusohjeista voidaan todeta, että rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n mukaan ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain 44 §:n mukainen suppea esitutkinta. Tämän pykälän 2 momentin mukaan kuulustelukertomukseen merkitään vain kuulusteltavan lausuman pääsisältö, joka voidaan kirjata kuulustelupöytäkirjan sijasta muuhun asiakirjaan. Esitutkintalain 37 §:n 1 momentin mukaan kuulusteltavalla on oikeus käyttää esitutkinnassa omaa äidinkieltään, joko suomea tai ruotsia, sen mukaan kuin kielilain 10 ja 18 §:ssä säädetään. Esitutkintalain 39 §:n 1 momentin mukaan kuulustelupöytäkirja laaditaan kuulusteltavan käyttämällä kielellä. Rangaistusvaatimus on rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 6 §:n 1 momentin pääsäännön mukaan annettava tiedoksi epäillylle heti esitutkinnan päätyttyä.

Rangaistusvaatimusasiakirjojen mukaan epäiltyjä oli kuulusteltu, ja asiakirjoihin oli merkitty lausmien keskeinen sisältö. Lähtökohta on, että kuulusteltavalla on oikeus käyttää valitsemaansa kieltä tai omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia. Jos kuulusteltavan oma kieli tai hänen valitsemaansa kieli on poliisin tiedossa, kuulusteleminen on järjestettävä tällä kielellä ilman, että kuulusteltavan täytyy sitä pyytää. Viime kädessä poliisi on velvollinen selvittämään, kumpaa kieltä kuulusteltava haluaa käyttää. Asiassa laadittava asiakirja puolestaan tulee laatia edellä todetuin tavoin määrättyvällä käsittelykielellä.

Ratkaisevaa ei mielestäni nyt ole se, olivatko kuulusteltavat tapahtumaketjun jossakin aiemmassa

vaiheessa joko itse käyttäneet suomea tai mahdollisesti sallineet sen käyttämisen. Sovellettavaksi ei siten mielestäni voi tulla kielilain 10 §:n perusteluissa esiin nostettu kielen vaihtamisen kieltö kesken viranomaisasioinnin. Nyt esillä oleva tapahtumakokonaisuus on mielestäni koostunut kolmesta itsenäiseksi katsottavasta vaiheesta (toimet tapahtumapaikalla väkijoukon hajottamiseksi, yksittäisten henkilöiden kiinniotto ja säilöön vieminen sekä rangaistusvaatimusmenettely), vaikka ne sinänsä liittyvätkin keskeisesti toisiinsa.

Rangaistusvaatimuksen antamista voidaan siten yhtäältä pitää tapahtumakokonaisuuden sellaisena itsenäisenä osa-alueena, jossa kieli voi määräytyä eri perustein kuin tapahtumien aiemmissa vaiheissa. Toisaalta, vaikka kyseessä katsottaisiinkin olevan yksi ja sama viranomaisasiointi, kielen vaihtaminen on hallituksen esityksen mukaan tällöinkin kuitenkin erityisestä syystä sallittua. Tällaisena erityisenä syynä voidaan mielestäni pitää sitä, että viranomaismenettely on asteittain muuttunut kiinniotetun henkilön toiminnan rangaistavuuden arvioimiseksi. Näin ollen vaikka henkilö olisi aiemmin esimerkiksi kiinnioton yhteydessä ilmoittanut, että hän ei halua kiinnioton perusteita erikseen tiedoksi äidinkielellään, hänellä on mielestäni oikeus rangaistusvaatimusmenettelyssä käyttää äidinkieltään.

Vaikka tapahtumien aiemmissa vaiheissa olisikin ollut epäselvyyttä henkilöiden äidinkielestä, viimeistään rangaistusvaatimusta annettaessa siitä ei enää ole voinut olla epäselvyyttä, koska äidinkieli on vaivatta selvitettävissä esimerkiksi väestötietojärjestelmästä. Tilanteessa, jossa henkilön katsotaan syyllistyneen rangaistavaan tekoon, vaatimus nimenomaan omatoimisesta kielellisten oikeuksien kunnioittamisesta saa mielestäni erityisen korostuneen merkityksen.

Jos nyt esillä olevassa tapauksessa kuulustelukieleksi suppeassa esitutkinnassa oli edellä kerrotuin tavoin määräytynyt suomi, virheellistä menettelyä ei ole siinä, että myös rangaistusvaatimusilmoitus oli laadittu samalla kielellä. Käytettävissäni olleen aineiston perusteella ei kuitenkaan ole enemmälti otettavissa kantaa siihen, millä perusteella kyseisissä asiakirjoissa oli päädytty käyttämään suomea.

Nuorten vastineessa on tältä osin todettu, että heille oli aamulla ennen vapauttamista tarjottu tilaisuus saada rangaistusvaatimukset ruotsiksi. He olivat kuitenkin kieltäytyneet siitä, koska he olivat kertomansa mukaan halunneet päästä poliisiasemalta pois mahdollisimman pian. Suhtaudun tässäkin kohden varauksellisesti lääninhallituksen ja sisäasiainministeriön lausuntojen johtopäätöksiin siitä, että oikeudesta äidinkieleen olisi luovuttu vapaaehtoisesti. On nimittäin mielestäni inhimillisesti täysin ymmärrettävää, että kiinniotettu henkilö haluaa päästä poliisin tiloista mahdollisimman pian varsinkin, jos hän katsoo tulleensa kiinniotetuksi väärin perustein. Jos kiinniotetut olisivat halunneet saada rangaistusvaatimukset tiedokseen äidinkielellään, se olisi ehkä voinut viivästyttää poistumista poliisilaitokselta. Jos tämä pelko tosiasiallisesti vaikuttaa kielivalintaan, valinta ei ole ollut kielilain tarkoittamalla tavalla ulkopuolisista vaikutteista vapaata.

Minulla ei käytettävissäni olleen aineiston perusteella ole kuitenkaan edellytyksiä arvioida asiaa enemmälti. Saatan kuitenkin edellä esittämäni yleiset näkökohdat Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen tietoon.

Siltä osin kuin kantelussa kritisoiitiin rangaistusvaatimusilmoituksessa kerrottua teonkuvausta, totean, että rangaistusvaatimusta olisi ollut mahdollista vastustaa ohjeissa ilmoitetun mukaisesti ja saada asia esitutkinnassa käsiteltäväksi ja syyttäjän ja mahdollisesti vielä tuomioistuimen arvioitavaksi. Käytettävissäni olleen aineiston perusteella asiassa ei ole tässä suhteessa ilmennyt sellaista, johon minulla olisi perusteita kirjallisessa kantelumenettelyssä puuttua.

3.6

Kiinnioton ja säilöönoton perusteet

Saamieni selvitysten ja tänne hankittujen kiinniottamisen ja säilöön ottamisen kirjaamislomakkeiden mukaan kyseessä oli ollut poliisilain 20 §:n 3 momentin mukainen kiinniotto rikoksilta tai häiriöiltä suojaamiseksi. Lomakkeisiin on lisäksi kirjattu, että henkilöt oli poistettu juhlista mutta he olivat jääneet paikalle huutamaan ja häiriköimään eivätkä olleet poistuneet useista käskyistä huolimatta. Kiinniotto ei siten ollut perustunut henkilöiden humalatilaan, vaikka saamissani selvityksissä on sinänsä tuotu esiin se, että kiinniotetut olivat olleet silminnähdyn päihtyneitä. Kiinniotot oli kirjattu alkaneiksi 8.11.2008 klo 00.45–00.49 ja päättyneiksi samana päivänä klo 08.06–08.27.

Edellä mainitun lainkohdan mukaan jos paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätön toimenpide, eikä häiriötä tai vaaraa voida muutoin poistaa, henkilö voidaan ottaa kiinni. Kiinni otettu voidaan pitää säilössä niin kauan kuin on todennäköistä, että hän syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen (muun muassa kotirauhaan kohdistuva rikos) tai aiheuttaa häiriötä tai vaaraa, kuitenkin enintään 24 tuntia kiinniottamisesta.

Näkemykseni mukaan poliisin noudattama toimintatapa on ollut poliisilain 2 §:n 2 momentin suhteellisuusperiaatteen mukainen. Ilmennyt häiriö oli pyritty poistamaan ensisijaisesti lievimmällä kyseeseen tulevalla keinolla, mutta sen osoittauduttua riittämättömäksi oli jouduttu turvautumaan ankarampaan toimenpiteeseen eli neljän henkilön kiinniottamiseen häiriön poistamiseksi.

Kysymys on kuitenkin tulkinnanvarainen, koska poliisilain 20 § jättää yksittäistapauksessa poliisimiehelle jonkin verran harkinnanvaraa, eikä poliisin keinovalintaan vaikuttaneita seikkoja ole jälkikäteen edes mahdollista yksityiskohtaisesti selvittää ja arvioida. Asiassa ei näkemykseni mukaan ole aihetta epäillä, että poliisin toimenpide olisi ylittänyt sen, mitä ilmenneeseen häiriöön puuttuminen edellytti tai että se muutoinkaan olisi toimitettu epäasiallisella tavalla. Käytettävissäni olevan aineiston perusteella ei voida osoittaa, että tässä tapauksessa harkintavalta olisi ylitetty tai sitä olisi käytetty väärin.

Säilössä pidon osalta totean, että poliisilain 20 §:n mukainen kiinniottaminen ja säilössä pitäminen saa kestää vain niin kauan kuin on todennäköistä, että häiriö toistuu. Tämä tarkoittaa, että häiriötä aiheuttaneen henkilön säilössä pidon kesto voi olla sinänsä hyvinkin lyhyt. Nyt esillä olevissa kiinnioissa kiinniotto oli voinut jatkua vain niin kauan kuin oli ollut todennäköistä, että nuoret olisivat palaneet juhlapaikalle jatkamaan naapureiden yörauhan häiritsemistä. Kiinnioton perusteeseen nähden säilössä pitäminen olisi nähdäkseni ehkä voinut olla toteutunutta lyhytkestoisempikin. Katson kuitenkin, että asiassa ei siihen liittyvä harkinnanvaraisuus huomioon ottaen ole tältäkin osin ilmennyt sellaista, johon minulla olisi perusteita enemmän puuttua.

Totean tässä yhteydessä vielä, että asiassa ei ole näyttöä siitä, että kiinniottaminen ja säilöön vieminen olisi johtunut kielikysymyksestä – toisin kuin eräissä tapauksesta julkaistuissa lehtiartikkeleissa oli annettu ymmärtää.

3.7

Muut väitteet

Kantelussa on myös pyydetty tutkimaan eräitä muita tapahtumiin liittyneitä yksityiskohtia (humalatilan testaamista jättäminen, säilöönottoloihin sijoittaminen ja kotietsintä). Saamissani selvityksissä on otettu näihin kaikkiin väitteisiin kantaa. Käytettävissäni olleen aineiston perusteella asiassa ei ole näiltä osin ilmennyt sellaista, josta minulla olisi aihetta lausua enemmän.

Käytettävissäni olleesta aineistosta ei ole ollut mahdollista saada täsmällistä kuvaa kaikista tapahtumainkulun eri vaiheista.

Mielestäni aineistosta kuitenkin välittyy sellainen kuva poliisin käsityksestä, että kaksikielisellä alueella voitaisiin toimia ensi sijassa suomeksi, kun taas ruotsin kielen käyttö edellyttäisi jonkinlaista nimenomaista merkkiä henkilöiden ruotsinkielisyydestä – ellei peräti nimenomaista vetoamista kielellisiin oikeuksiin. Kielilain tarkoitus on kuitenkin se, että viranomaiset turvaavat kielelliset oikeudet omatoimisesti eli ilman, että niihin tarvitsee erikseen vedota. Eräässä saamistani selvityksistä on jopa todettu, että vaatimus ruotsin kielen käyttämisestä ei ollut "vaikuttanut lainkaan uskottavalta", ja kieliasiaan vetoamista oli pidetty lähinnä yrityksenä vaikeuttaa poliisin työtä.

Mielestäni tapahtumainkulku kokonaisuudessaan osoittaa, että riittävää halua, kykyä tai ymmärrystä kielellisten perusoikeuksien toteuttamiseen ei nyt ole ollut. Tähän viittaa myös se, että osa lausunnonantajista on ollut jopa sitä mieltä, että kaikki oli sujunut kielellisten oikeuksien kannalta täysin asiankuuluvalla tavalla. Pidän tätä huolestuttavana.

Asiassa ei kuitenkaan ole saatu sellaista näyttöä, jonka nojalla minulla olisi edellytyksiä moittia yksittäisten poliisimiesten toimintaa tapahtumien eri vaiheissa. Sen sijaan saatan edellä kohdissa 3.3, 3.4 ja 3.5 esittämäni käsitykset poliisin menettelystä vastaisen varalle Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen päätöksestäni.

Lisäksi lähetän päätökseni tiedoksi sisäasiainministeriön poliisiosastolle ja Poliisihallitukselle otettavaksi huomioon poliisitoiminnan ohjauksessa. Vielä lähetän päätökseni tiedoksi Poliisiammattikorkeakoululle otettavaksi huomioon poliisin koulutuksessa.

Kantelun liitteet palautetaan ohessa.